

Centrální portál českých knihoven

Projektový záměr

Verze 1.1, 2012_09_10

Zpracovali: Bohdana Stoklasová, Martin Lhoták,
Ludmila Kohoutová, Karolina Košťálová, Jakub Sháněl,
Martin Svoboda, Petr Žabička

Spolupráce a připomínky: Jindřiška Coufalová, Tomáš Gec, Gabriela Jarkulišová, Jan Kaňka,
Filip Kříž, Edita Lichtenbergová, Jiří Nechvátal, Monika Oravová, Lea Prchalová,
Václav Rosecký, Tomáš Řehák

Informace o dokumentu

Základní informace

Položka	Informace
Název dokumentu	KNIHOVNY. CZ - Centrální portál českých knihoven. Projektový záměr
Autoři dokumentu	Bohdana Stoklasová, Martin Lhoták, Ludmila Kohoutová, Karolina Košťálová, Tomáš Řehák, Jakub Sháněl, Martin Svoboda, Petr Žabička
Datum vytvoření	10.09.2012
Název souboru	Knihovny.cz_projektovy_zamer_2012_09_10
Datum a místo uložení	10.09.2012, repozitář KNAV
Datum zveřejnění	

Historie dokumentu

Verze	Datum vytvoření	Změny
0.1	15.08.2012	
0.2	23.08.2012	Zpracování připomínek pracovní skupiny, doplnění kapitol
0.3	01.09.2012	Zpracování připomínek pracovní skupiny, doplnění kapitoly 4
0.4	02.09.2012	Zpracování připomínek pracovní skupiny
0.5	05.09.2012	Doplnění kapitoly 5, vložení přepracované kapitoly 6
1.0	09.09.2012	Vložení upravené kapitoly 3, zpracování připomínek pracovní skupiny, finální editace
1.1	10.09.2012	Závěrečná editace před zveřejněním

Schválení dokumentu

Role	Jména	Datum
Zpravodaj ÚKR a hlavní koordinátor projektu	Martin Lhoták	10.09.2012
Pracovní skupina pro Centrální portál	Tomáš Gec – MZK , Gabriela Jarkulišová – MěK Kutná Hora, Jan Kaňka – KFB, Zlín, Karolína Košťálová – NK ČR, Filip Kříž – NLK, Edita Lichtenbergová – NK ČR, Jiří Nechvátal – JVK v ČB, Monika Oravová - MSVK, Ostrava, Lea Prchalová – MSVK, Ostrava , Václav Rosecký - MZK, Tomáš Řehák – MěK Praha, Martin Svoboda – NTK , Petr Žabička – MZK, Veronika Žvatorová - MZK	10.09.2012

OBSAH

1 Úvod	4
1.1 Obecný úvod.....	4
1.2 Návaznost na Koncepti rozvoje knihoven ČR.....	4
1.3 Hlavní cíl a dílčí cíle projektu	5
1.4 Přínos projektu	5
2 Centrální portál	6
2.1 Současný stav	6
2.2 Předpokládaný stav v roce 2015	10
2.3 Cílový stav v roce 2020	13
2.4 Harmonogram.....	16
3 Sdílení uživatelských identit	18
3.1 Současný stav	18
3.2 Předpokládaný stav v roce 2015	18
3.3 Cílový stav v roce 2020	19
3.4 Harmonogram.....	19
4 Koordinovaný přístup k informačním zdrojům.....	18
4.1 Současný stav	20
4.2 Předpokládaný stav v roce 2015	23
4.3 Cílový stav v roce 2020	24
4.4 Harmonogram.....	24
5. Online platby.....	26
5.1 Současný stav	26
5.2 Předpokládaný stav v roce 2015	27
5.3 Cílový stav v roce 2020	27
5.4 Harmonogram.....	27
6 Meziknihovní služby a dodávání dokumentů	28
6.1 Současný stav	28
6.2 Předpokládaný stav v roce 2015	30
6.3 Cílový stav v roce 2020	31
6.5 Harmonogram.....	31
7. Přílohy.....	33
Příloha 1: Seznam zkratk	33
Příloha 2: Knihovny zapojené do CPK.....	34
Příloha 3: Zdroje zapojené do CPK	37

1 Úvod

1.1 Obecný úvod

Centrální portál českých knihoven KNIHOVNY.CZ (CPK) umožní klientům získat požadované dokumenty v tradiční tištěné nebo digitální formě a pohodové a komplexní informace kdykoli, odkudkoli a kdekoli.

Již dnes nabízejí české knihovny kromě tištěných dokumentů svým uživatelům řadu databází, obsah digitálních knihoven a dalších informačních zdrojů. Tyto služby jsou však značně roztržité a často málo uživatelsky přívětivé. Běžní uživatelé nejsou schopni plně využít informační potenciál, kterým knihovny disponují.

Od současného stavu k cíli, kterým je **silný CPK zajišťující jednotný přístup do systému českých knihoven, kdy každá knihovna bude působit jako rozhraní do celého systému a každý knihovník bude schopen poskytnout komplexní službu**, vede dlouhá a určitě ne jednoduchá cesta, na které budou knihovny muset společně překonávat překážky technologické, finanční, ale i lidské.

Čeká je totiž nejen vytipování zdrojů důležitých pro české knihovny a jejich uživatele a volba optimálních nástrojů pro jejich integraci a zpřístupnění, ale i hledání cest ke sdílení uživatelských identit, využití on-line plateb, zlepšení meziknihovnických služeb a dodávání dokumentů.

Do roku 2015 by měl být CPK zprovozněn a nasazen v těch českých knihovnách, které budou mít o jeho využití zájem.

1.2 Návaznost na Koncepti rozvoje knihoven ČR

CPK je těsně svázán s Konceptí rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2015, konkrétně s cílem

6. Vytvořit jednotné rozhraní systému knihoven s cílem zprostředkování všech nabízených služeb z každé knihovny

V odstavci Koncepte **Proč tento cíl** je současný stav popsán slovy, která byla částečně převzata do úvodní kapitoly: Knihovny nabízejí svým uživatelům řadu databází, obsah digitálních knihoven a dalších informačních zdrojů. Tyto služby jsou značně roztržité, v některých případech i málo uživatelsky přívětivé. Běžný uživatel mnohdy není schopen využít informační potenciál, kterým knihovny disponují. Existují velké rozdíly v pohotovosti klasických knihovnických služeb a služeb poskytovaných v digitálním prostředí. Nejsou stanovena jasně definovaná pravidla pro jejich využití.

Splnění tohoto cíle je jednou z rozhodujících podmínek naplnění vize celé koncepce:

Klient říká: „V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či handicap, v kteroukoliv denní či noční dobu získám požadovanou kvalitní službu.“

1.3 Hlavní cíl a dílčí cíle projektu

Cílem projektu CPK je naplnění cílového stavu popsaného v Konceptu v odstavci **Stav, kterého má být dosaženo**: Vytvořit silný centrální portál poskytující kvalitní, pohotové služby, které umožní klientům získat požadovaný dokument v tradiční tištěné nebo digitální formě nebo informaci kdykoli, odkudkoli a kdekoli.

Vytvoření jednotného rozhraní systému knihoven je komplexní úkol, proto jsou v Konceptu specifikovány i dílčí cíle, projekty / aktivity.

1. Vytvořit silný portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven.
2. Vytvořit systém sdílení uživatelských identit (využití federativní autentizace)
3. Využít dostupné systémy on-line plateb pro poskytované knihovnické služby.
4. Zajistit koordinovaný přístup knihoven a jejich prostřednictvím uživatelů k informačním zdrojům nabízeným systémem knihoven.
5. Optimalizovat systém meziknihovních výpůjčních služeb a dodávání dokumentů s důrazem na rychlost, pohotovost, spolehlivost a efektivní využití informačních zdrojů.
6. Vytvořit podmínky k tomu, aby každá knihovna působila jako rozhraní pro vstup do celého systému knihoven a každý knihovník byl schopen poskytnout komplexní službu.
7. Zajistit součinnost s evropskou digitální knihovnou Europeana.

Projektový záměr se soustředí především na první (a nejdůležitější) dílčí cíl, kterým je **Vytvořit silný portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven**. Nutně však musí sledovat a mapovat i další (podpůrné) dílčí cíle a aktivity, bez jejichž splnění nelze silný portál úspěšně realizovat.

1.4 Přínos projektu

Realizace projektu CPK zásadním způsobem zvýší kvalitu i kvantitu služeb poskytovaných českými knihovnami. **V současné době existuje v ČR více než 6 000 knihoven poskytujících veřejné knihovnické služby. Jejich úroveň je ale velmi nevyrovnaná.** Kvalitní a komplexní služby nyní nabízejí především největší knihovny umístěné ve velkých městech, spektrum služeb nabízených malými knihovnami je velmi omezené. **Prostřednictvím CPK budou mít i obyvatelé menších obcí možnost „dosáhnout“ na řadu služeb nabízených dnes pouze ve vzdálených knihovnách přímo z místa bydliště.**

Těsnější spolupráce a důsledné sdílení informačních, finančních i lidských zdrojů rozšíří spektrum a prohloubí kvalitu služeb i v knihovnách, které působí jako centrální knihovny na úrovni národní, krajské, oborové či jiné.

2 Centrální portál

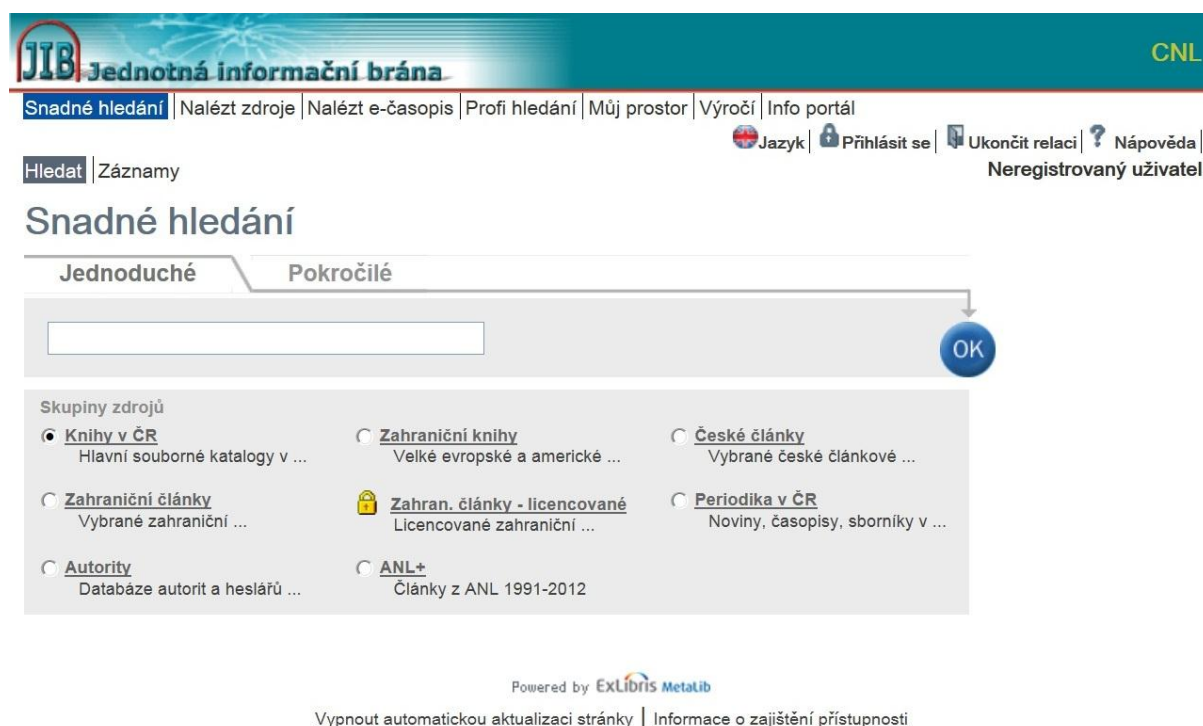
V kapitole 1 bylo vymezeno postavení CPK v rámci Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2015, byly popsány hlavní i dílčí cíle projektu i jeho přínos. V následující kapitole je popsán současný stav, střednědobý výhled do roku 2015 (cílový rok Koncepce) i dlouhodobý výhled do roku 2020. Pro možnost porovnání je zachována jednotná struktura: Centrální portál a jeho využívání, Knihovní systémy, Zdroje, Organizace, spolupráce a finance, Shrnutí a grafické znázornění

2.1 Současný stav

Centrální portál a jeho využívání

Centrální portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven ve smyslu, jak byly vymezeny jeho cíle v kapitole 1, v současné době v ČR neexistuje.

Za určitý předstupeň lze pokládat **Jednotnou informační bránu (JIB)** <http://www.jib.cz>

Obr. 1: JIB

Portál [Jednotné informační brány](http://www.jib.cz) (JIB) umožňuje uživatelům z jednoho místa jedním vyhledávacím rozhraním využívat různé české a zahraniční zdroje (katalogy knihoven, souborné katalogy, plnotextové databáze atd.).

[Přehled zdrojů prohledatelných v JIB](#)

Kromě vyhledávání ve zdrojích nabízí JIB také tzv. přidané služby, které umožní uživateli získat více informací, příp. plný text konkrétního dokumentu (ověření dostupnosti dokumentu v konkrétní knihovně, na území ČR, objednání kopie dokumentů, získání informací o autorovi...). Služba se aktivuje pomocí ikonek nebo .

Přehled zdrojů zapojených do přidáných služeb SFX

Specifickou a hojně využívanou funkcí JIB je i stahování bibliografických záznamů.

Další informace o projektu JIB lze získat na infoportálu JIB <http://info.jib.cz>.

Díky projektu JIB, který je v provozu od roku 2002, si české knihovny a jejich uživatelé měli možnost vyzkoušet integraci různých informačních zdrojů v praxi.

Fungování JIB je založeno především na paralelním prohledávání zdrojů, které je zdlouhavé. Využití centrálních indexů ve spojení s moderním discovery systémem nastupuje až v posledních letech např. v souvislosti s projektem ANL+ <http://anlplus.jib.cz>.

Projekt JIB vznikl původně jako projekt NK ČR, v některých oblastech byl postupně rozšířen na celonárodní úroveň. Jeho funkcionalita je a bude vždy limitována tím, že je založen na institucionální, nikoli konsorciální či celonárodní licenci a také tím, že začal jako institucionální projekt a rozšíření pro ostatní knihovny k němu byla postupně „dolepována“. Optimálně fungující centrální portál musí být od počátku koncipován a budován jako centrální portál.

Zkušenosti získané během deseti let provozu JIB budou při navrhování i vlastní tvorbě centrálního portálu velmi cenné. Většina funkcí JIB bude transformována do prostředí CPK.

Dalším projektem celonárodního charakteru, který bude postupně absorbován, je projekt **KNIHOVNY.CZ** <http://www.knihovny.cz>. Jedná se o portál o českých knihovnách. Záměrem projektu realizovaného v roce 2004 bylo informovat širokou veřejnost o knihovnách, jejich službách a možnostech, které knihovny nabízejí pro kteréhokoli obyvatele ČR. V oblasti vyhledávání odkazoval na JIB.

Jedná se o ukončený projekt a CPK přebírá nejen jeho název a doménu, ale bude rozvíjet i činnosti v rámci tohoto projektu zahájené.

V současné době jednotlivé knihovny či skupiny knihoven testují a/nebo vybírají pro své portály **moderní discovery systémy navázané na centrální indexy**. Jedná se o nástroje, které budou v budoucnu páteří CPK, proto budou praktické zkušenosti jednotlivých knihoven/skupin knihoven s různými produkty (ať již komerčními nebo vyvíjenými) velmi cenné.

Systém **sdílení uživatelských identit** je v současné době testován na bilaterální úrovni, neexistuje prozatím širší praktické použití. Testovány jsou technologie Shibboleth a mojeID.

Online platby jsou využívány experimentálně na institucionální úrovni.

Knihovní systémy

České knihovny využívají různé komerční systémy domácí i zahraniční provenience. Z domácích systémů převažují ARL firmy Cosmotron, Clavius firmy Lanius a KP-Win a Verbis firmy KP-SYS. Ze zahraničních systémů převažuje ALEPH firmy ExLibris, jehož lokálním distributorem je firma MULTIDATA. V poslední době probíhají experimenty s open source systémem Evergreen. Převažují lokální instalace i správa systémů, v poslední době se začíná i u knihovních systémů uplatňovat model provozu knihovního systému jako služby (SaaS). Většina výše uvedených systémů má rezervy v oblasti

API rozhraní. Jejich dopracování v co nejkratší době je s ohledem na otevření směrem (nejen) k CPK velmi důležité.

Zdroje

Koordinaci přístupu knihoven a jejich prostřednictvím i uživatelů ke klasickým (převážně tištěným) zdrojům knihoven zajišťuje na tak malou zemi, jakou je ČR, až příliš rozsáhlý repertoár souborných katalogů <http://www.caslin.cz/odkazy/ceske-souborne-katalogy> v čele se Souborným katalogem ČR (SK ČR) <http://www.caslin.cz>. Jednotlivé regiony/institute/skupiny institucí či dokonce systémy tak mají své vlastní souborné katalogy, přístup jednotlivých knihoven i jejich uživatelů je ale značně omezen jejich vymezením. SK ČR se postupně (v návaznosti na Registr digitalizace) stává místem, kde se soustřeďují informace nejen o klasických, ale i o digitalizovaných dokumentech. Evidence publikovaných digitálních (e-born) dokumentů probíhá částečně prostřednictvím projektů WebArchiv a NUŠL, velké množství e-born dokumentů však uniká evidenci, započatá jednání s vydavateli e-born dokumentů a příprava podkladů pro úpravu legislativy v této oblasti stagnují.

Koordinace přístupu knihoven a jejich prostřednictvím i uživatelů ke klasickým i **elektronickým informačním zdrojům** nabízených systémem knihoven funguje v technologické rovině částečně díky již popsané JIB. Zásadním problémem je však rovina kooperační a finanční. Určitá koordinace existuje díky konsorciálnímu nákupu a využívání zdrojů. Mezi určitými typy knihoven však převažuje rivalita a snaha využít omezené finanční zdroje pouze pro sebe a nedělit se s ostatními nad tolik potřebnou vůlí ke spolupráci a sdílení zdrojů. **Dochází tak k plýtvání v nedostatku, zdroje jsou až na výjimky nakupovány za nesrovnatelně vyšší ceny v porovnání se zahraničím**, kde již pochopili sílu kooperace a sdílení zdrojů a pořizují své zdroje za podstatně výhodnějších podmínek. V této oblasti není situace uspokojivá a je nutná zásadní změna postojů zejména některých knihoven. Důležité je docílení celostátní koordinace při pořizování informačních zdrojů. Pomoci by s tím měl projekt Efektivní informační služby pro veřejnost a státní správu, který v současné době řeší Národní technická knihovna.

Kromě velkého množství elektronických zdrojů získávaných na základě předplatných a také díky velkým digitalizačním projektům financovaným z evropských fondů typu Národní digitální knihovna <http://www.ndk.cz> či krajských projektů a dále projektu Google http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=slov_google.htm **začíná vznikat velké množství digitálních dokumentů**. Jejich dostupnost v knihovnách bude záležet především na legislativních opatřeních a dohodách s vydavateli.

Systém meziknihovnických služeb a dodávání dokumentů vyžaduje zrychlení, vyšší spolehlivost, větší zapojení a odpovědnost jednotlivých knihoven a také inovaci v oblasti technologií a standardů.

Organizace, spolupráce a finance

Organizace a spolupráce byla částečně popsána v bodech centrální portál a zdroje. Knihovny tradičně spolupracují na tvorbě SK ČR (a řady dalších souborných katalogů), v rámci JIB, vytvářejí různá sdružení pro získávání a využívání zdrojů.

V rámci implementace Konceptu rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2015 se začíná uplatňovat **nová rovina spolupráce**. Pro realizaci bodu 6 Konceptu byla vytvořena pracovní skupina, v níž jsou zastoupeny různé knihovny (podobné pracovní skupiny vznikají i v rámci naplňování dalších bodů Konceptu) svými řediteli i experty. Členové pracovní skupiny připravují teoretický rámec CPK.

Zastoupené knihovny budou i dobrovolnými „předskokany“ v rámci testování a praktické realizace navržených řešení. Po desetiletích určité pasivní resistance se ukazuje nutnost a objevuje i zájem o nové využití platformy stávajícího Sdružení knihoven ČR či vytvoření platformy nové. Je evidentní, že pro vytvoření CPK a zajištění jeho dlouhodobé udržitelnosti bude nutné aktivnější zapojení participujících knihoven, vytvoření formálních orgánů a sdružení finančních prostředků i pracovních kapacit s tím, že vložené finanční prostředky i pracovní kapacity by měly vést k úsporám na úrovni jednotlivých zúčastněných institucí i celku.

Systematické a plánované financování s perspektivou dlouhodobé udržitelnosti u aktivit tematicky spadajících pod CPK prozatím neexistuje. Financování informačních zdrojů je zastřešeno různými granty a projektovými rámci, za účelem jejich čerpání probíhá ad hoc sdružování různých institucí do dočasných „konsorcií“. Provoz JIB je financován v rámci podprogramu VISK 8/B. Nepříjemné je, že se jedná o projekt s nutnou kontinuitou, který musí žádat o finance opakovaně každý rok. Roční částka alokovaná již 10 let na provoz JIB by měla být převedena na úhradu části provozu CPK.

Shrnutí a grafické znázornění

Centrální portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven ve smyslu, jak byly vymezeny jeho cíle v kapitole 1, v současné době v ČR neexistuje.

Knihovny sdílejí své klasické i elektronické zdroje prostřednictvím SK ČR a JIB. Oba zdroje jsou propojeny – SK ČR je integrován do JIB. Většina českých knihoven využívá SK ČR i JIB, což představuje dobrou průpravu na spolupráci v rámci CPK, některé městské knihovny využívají svůj souborný katalog SKAT, řada knihoven (zejména menších) však pracuje v naprosté izolaci, centrální služby nevyužívá a často o nich ani neví.

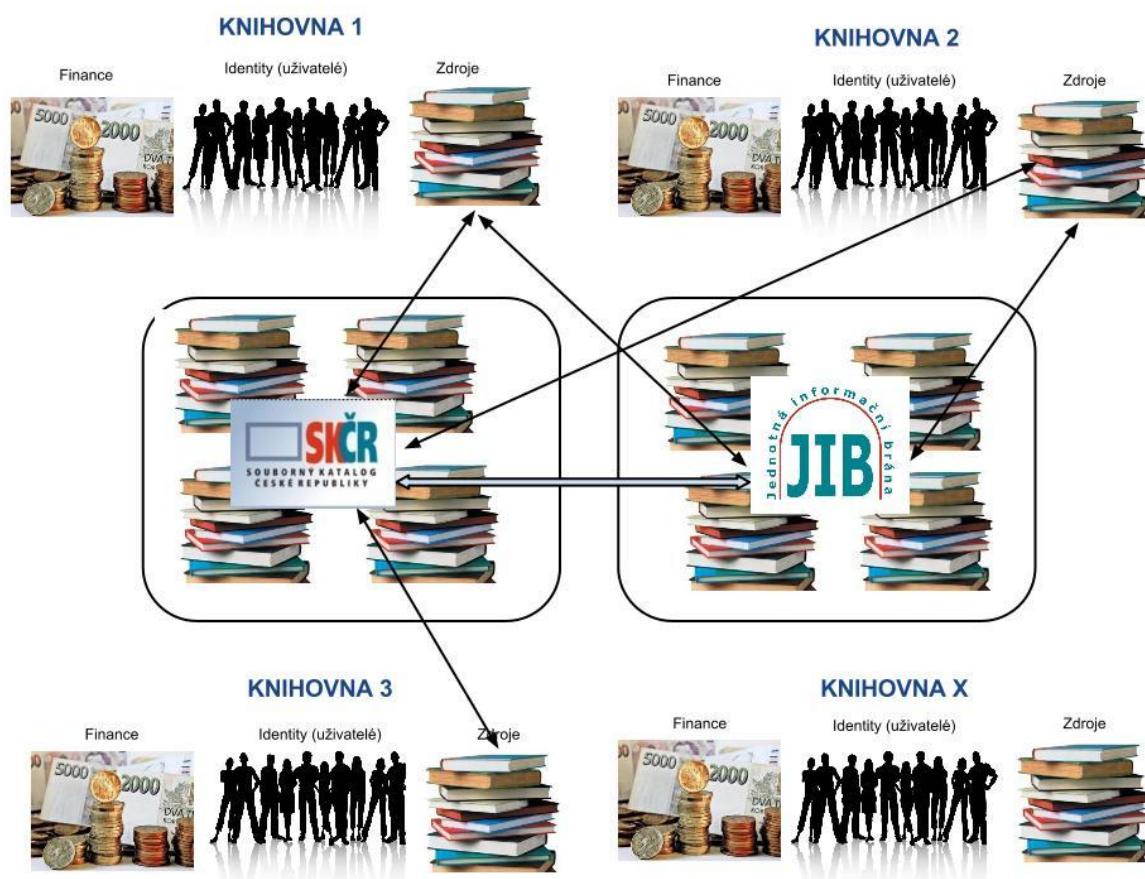
Sdílení identit probíhá bilaterálně na experimentální, nikoli provozní, úrovni.

Online platby jsou realizovány ve zkušební verzi v několika knihovnách.

Úroveň MVS je nedostatečná, služba dodávání dokumentů (DDS) je omezena stávajícím zněním autorského zákona a smlouvou se sdružením DILIA, což nepřispívá k rozvoji služby.

Pro sdílení finančních prostředků v zájmu jejich efektivnějšího využití neexistuje vhodná legislativa ani dostatek vůle na straně knihoven.

Graficky lze současnou situaci znázornit takto:

Obr. 2: Stav v roce 2012

2.2 Předpokládaný stav v roce 2015

Rok 2015 byl zvolen jako milník vzhledem k tomu, že Koncepte rozvoje knihoven ČR je navržena pro roky 2011-2015.

Centrální portál a jeho využívání

V roce 2015 bude existovat základ silného portálu jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven. Bude v provozu a budou ho využívat některé knihovny. Ostatní ho budou testovat, některé knihovny budou zřejmě sledovat jeho vývoj s nedůvěrou. Lokální specifika budou zveličována a uváděna jako důvod pro nutnost zachování mnoha dalších portálů a lokálních služeb.

Bude probíhat proces bolestného narušování zaběhaných stereotypů, pouze některé knihovny budou schopny (ochotny) působit jako rozhraní pro vstup do celého systému knihoven a pouze někteří knihovníci budou schopni (ochotni) poskytnout komplexní službu.

Větší pokrok bude patrný v menších knihovnách, kde je provoz jednodušší a CPK pro ně bude znamenat významné zkvalitnění a rozšíření služeb.

Větší knihovny budou více resistantní. Existence CPK zasáhne knihovny komplexně a bude vyžadovat zásadní změny organizace práce nejen ve službách, ale i v akvizici a zpracování.

Část knihoven bude aktivně zapojena do systému sdílení uživatelských identit, systém bude prodělávat různé „dětské nemoci“, objeví se problémy s ochranou osobních údajů, administrativa bude zpočátku náročnější než v době před sdílením identit, vzroste počet ztrát (nejen v souvislosti se sdílením identit, ale i s rozvojem MVS), vymahatelnost na dálku bude před nalezením nových mechanismů a postupů problémová. Knihovny uvnitř systému budou procházet nejtěžším pilotním obdobím, knihovny vně systému je budou sledovat a vyčkávat. Některé s nadějí, že CPK své současné potíže brzy překoná a že se budou moci připojit, jiné s nadějí, že CPK ustrne na úrovni portálu pro omezený počet knihoven a jejich připojení nebude nutné.

On-line platby za poskytované knihovnické služby budou zavedeny v některých knihovnách, budou fungovat bez větších problémů a postupně se budou rozšiřovat.

Knihovní systémy

České knihovny budou stále využívat různé komerční systémy domácí i zahraniční provenience, jejich počet se ale zřejmě zmenší. Všechny existující komerční systémy budou otevřené prostřednictvím API rozhraní. Bude možné vyhodnotit výsledky experimentů s open source systémem Evergreen případně dalšími a porovnat parametry cena/kvalita/spolehlivost/dlouhodobá udržitelnost.

Lokální instalace i správa systémů budou postupně nahrazovány (zvláště u menších knihoven) modelem SaaS.

Zdroje

Koordinace přístupu k elektronickým zdrojům bude obtížná a zdlouhavá. **Zatímco mezi některými knihovnami bude docházet k plánování a dohodám, jinde budou institucionální a resortní zájmy ještě převažovat nad zájmem celku (a uživatelů).** Autorská práva budou částečně ošetřena a vypořádána prostřednictvím kolektivních správců, uživatelé budou mít k části zdrojů přístup z domova (k některým za přijatelný poplatek), ke zbytku ve své nejbližší knihovně.

Mez knihovní výpůjční služby a dodávání dokumentů budou fungovat průměrně, po snaze o jejich rozšíření i v návaznosti na sdílení identit patrně naroste počet ztrát, bude nutné najít opatření pro jejich snížení, knihovny si navzájem nebudou dostatečně důvěřovat.

Organizace, spolupráce a finance

Bude formálně ustanoveno sdružení knihoven sdružující knihovny různého charakteru i resortní příslušnosti. Buď bude využita existující platforma SDRUK, nebo bude nalezen jiný model, nejspíše vytvoření sdružení podle § 829 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v úplném znění. Bude se ladit právní rámec, organizační struktura, práva i povinnosti jednotlivých členů.

S ohledem na těžko průchodné meziresortní dohody o sdílení prostředků a účelné financování knihoven bude přetrvávat plýtvání v nedostatku, investice do vzdělání, výzkumu i kvalitního trávení volného času nebudou v době hospodářské recese prioritou, takže financování knihoven bude neuspokojivé. Knihovny se budou vyrovnávat s důsledky rozsáhlých finančních škrtů, které však budou mít pozitivní vliv na spolupráci a dělbu práce.

Meziresortní financování centrálního portálu bude vyřešeno a jeho budoucnost i rozvoj (omezený) budou stabilizovány.

Shrnutí a grafické znázornění

Centrální portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven ve smyslu, jak byly vymezeny jeho cíle v kapitole 1, bude v pilotním provozu a bude na něj napojena část českých knihoven.

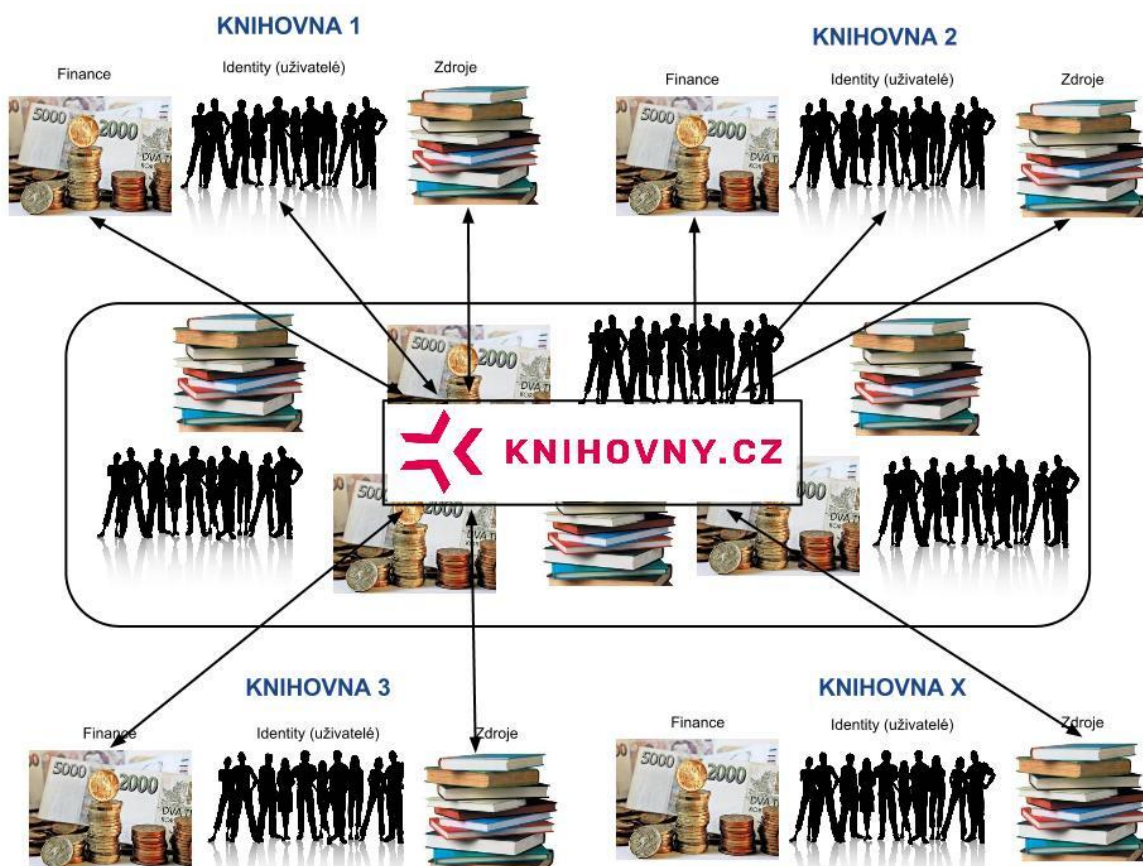
Sdílení identit bude probíhat v knihovnách napojených na CPK. Bude nutné řešit provozní problémy plynoucí ze sdílení identit a rozšíření MVS a DDS – především v rovině osobních údajů a zvýšení ztrát dokumentů.

Online platby budou běžné.

Úroveň MVS a DDS bude průměrná, s ohledem na zvýšené ztráty bude až do nalezení ochranných mechanismů stagnovat.

Bude formálně ustanoveno sdružení knihoven umožňující sdílení finančních prostředků v zájmu jejich efektivnějšího využití. Do sdružení bude zapojena pouze část knihoven.

Graficky lze předpokládanou situaci v roce 2015 znázornit takto:

Obr. 3: Stav v roce 2015

2.3 Cílový stav v roce 2020

Budoucnost CPK do roku 2020 lze predikovat s ohledem na rychlý technologický rozvoj a nejistou ekonomickou situací (míru a délku recese) pouze rámcově.

Centrální portál a jeho využívání

Bude existovat silný portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven. Bude v plném provozu a budou ho využívat všechny české knihovny. Jejich klienti budou spokojeni, že získají vše pohodlně na jednom místě, čímž bude naplněna vize Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2015, kterou se do kroku 2015 podaří naplnit pouze částečně.

Lokální specifika budou vhodně zakomponována do celku a bude možné se k nim snadno dostat přes osobní/lokální nastavení.

Vzhledem k tomu, že bude existovat jednotný, silný, stabilní a zároveň snadno ovladatelný portál využívaný všemi, **každá knihovna bude schopna bez problémů působit jako rozhraní pro vstup do celého systému knihoven a každý knihovník bude schopen poskytnout komplexní službu.**

Všechny knihovny budou zapojeny do systému sdílení uživatelských identit, sdílení bude fungovat v běžném provozu, mezi knihovnami bude panovat vzájemná důvěra a legislativní problémy budou ošetřeny. Systém sdílení identit bude subsystémem širšího systému sdílení identit a služeb na základě jednotné, jednoznačné a široce (nejspíše mezinárodně) platné identifikace občanů.

On-line platby za poskytované knihovnické služby budou běžnou praxí ve všech knihovnách

Knihovní systémy

České knihovny budou využívat jednotné prostředí, jehož jádrem bude společný knihovní systém propojený s návaznými produkty a provozovaný v režimu SaaS a **využívaný převážnou většinou knihoven** (případně doplněný několika otevřenými systémy). Celé prostředí bude plně integrované s CPK.

Zdroje

Koordinace přístupu k elektronickým zdrojům již bude vyřešena, autorská práva budou z větší části ošetřena a vypořádána, uživatelé budou mít k většině elektronických zdrojů přístup z domova (k některým za přijatelný poplatek), ke zbytku ve své nejbližší knihovně.

Meziknihovní výpůjční služby a dodávání dokumentů budou fungovat rychle, pohotově a spolehlivě, knihovny si navzájem budou důvěřovat, vzhledem k tomu, že **většina často využívaných dokumentů již bude digitalizována**, nebude náhrada ztrát obtížná. Dodávka domů nebo do nejbližší knihovny bude zcela běžná.

Organizace, spolupráce a finance

Sdružení knihoven zahrnující knihovny různého charakteru i resortní příslušnosti bude po řadě let úspěšné činnosti stabilizováno, bude mít jasný právní rámec, stabilní a fungující organizační strukturu, práva i povinnosti jednotlivých členů budou jasně definovány a všemi respektovány.

S ohledem na meziřesortní dohody o sdílení prostředků a účelné financování knihoven bude plýtvání v nedostatku minulostí, investice do vzdělání, výzkumu i kvalitního trávení volného času budou prioritou vynucenou zkušenostmi z důsledků jejich dlouhodobého podcenění v době recese, takže financování knihoven je uspokojivé a prostředky vzhledem k racionálnímu vynakládání dostatečné

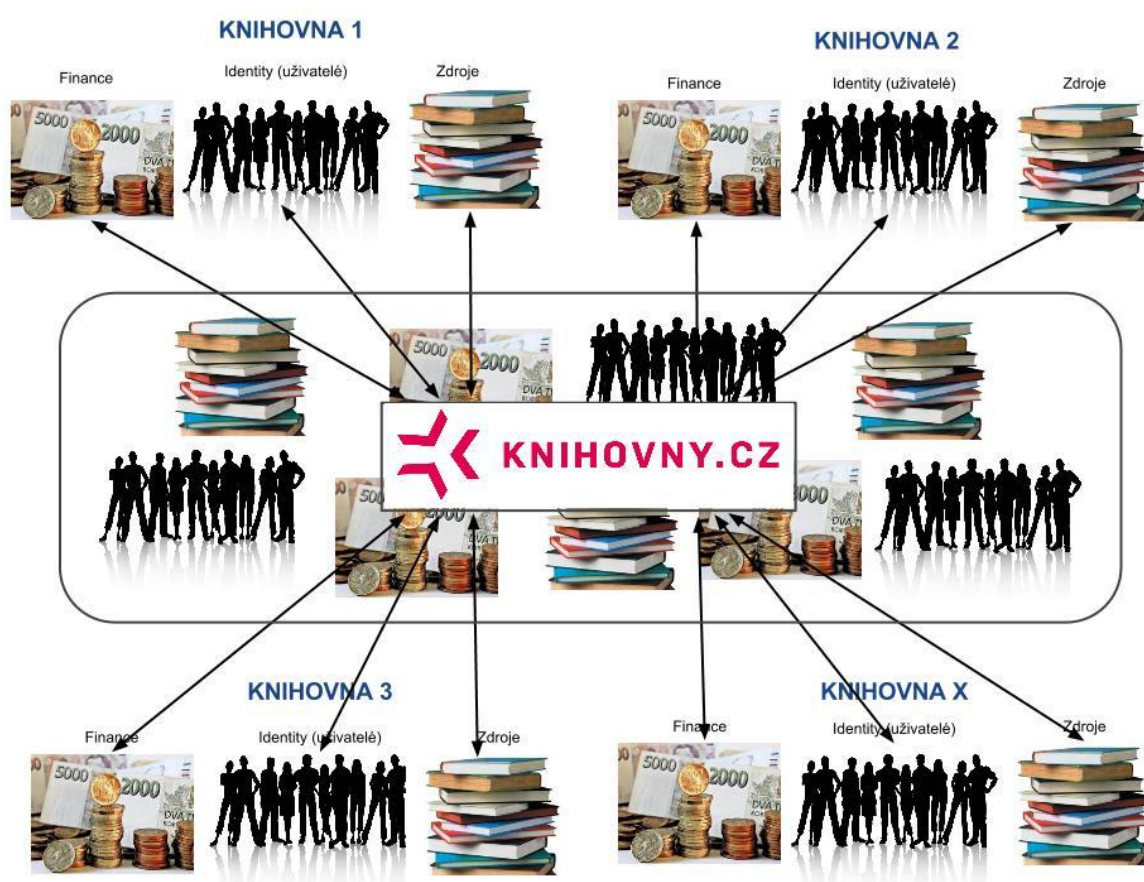
Shrnutí a grafické znázornění

Centrální portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven ve smyslu, jak byly vymezeny jeho cíle v kapitole 1, bude v plném provozu a budou ho využívat všechny české knihovny.

Sdílení identit bude běžnou záležitostí jako podmnožina širšího sdílení identit pro různé typy služeb v národním i mezinárodním kontextu. Online platby budou běžné.

Úroveň MVS a služby dodávání dokumentů bude vysoká, s ohledem na vysoké procento dokumentů existujících v elektronické podobě bude klasická MVS ztrácet na významu.

Bude formálně ustanoveno a stabilizováno sdružení knihoven umožňující sdílení finančních prostředků v zájmu jejich efektivnějšího využití. Do sdružení budou zapojeny formou plného nebo přidruženého členství všechny české knihovny. Graficky lze předpokládanou situaci v roce 2020 znázornit takto:

Obr. 4: Stav v roce 2020

2.4 Harmonogram

Postup prací znázorňuje následující harmonogram:

	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA
	Název projektu/úkolů	Začátek	Konec	01.01.12	01.04.12	03.05.12	31.07.12	15.08.12	30.09.12	04.11.12	29.11.12	01.01.13	28.03.13	01.07.13	02.07.13	26.07.13	27.09.13	27.11.13	20.12.13	01.01.14	31.01.14	28.02.14	30.06.14	31.12.14	01.01.15	31.12.15
1																										
2	KNIHOVNY.CZ	01.01.12	31.12.15																							
3																										
4	Etapa 2012																									
5	Příprava projektu, harmonogram	02.01.12	01.04.12																							
6	Příprava Projektového záměru v. 0 a funkční specifikace	03.05.12	31.07.12																							
7	Příprava a spuštění infoportálu	03.05.12	15.08.12																							
8	Příprava a zveřejnění RFI a vzorků dat	03.05.12	10.09.12																							
9	Příprava a doručení odpovědí na RFI	10.09.12	04.11.12																							
10	Příprava a zveřejnění výsledků zpracování dat	10.09.12	29.11.12																							
11	Vyhodnocení RFI	05.11.12	29.11.12																							
12	Vyhodnocení výsledků zpracování dat	01.12.12	01.01.13																							
13																										
14	Etapa 2013																									
15	Příprava a vyhlášení RFP	01.01.13	28.03.13																							
16	Příprava a doručení odpovědí na RFP	29.03.13	01.07.13																							
17	Vyhodnocení RFP	02.07.13	28.07.13																							
18	Příprava zadávací dokumentace a vyhlášení VR	27.07.13	27.09.13																							
19	Příprava a doručení odpovědí na VR	28.09.13	20.12.13																							
20																										
21	Etapa 2014																									
22	Vyhodnocení odpovědí na VR, výběr dodavatele	01.01.14	31.01.14																							
23	Finalizace a uzavření smlouvy s dodavatelem	01.02.14	28.02.14																							
24	Dodávky, instalace, testy	03.03.14	30.06.14																							
25	Poloprovoz	01.07.14	31.12.14																							
26																										
27	Etapa 2015																									
28	Plný provoz	01.01.15	31.12.15																							

Obr 5: Harmonogram

V komentáři jsou rozvedeny hlavní milníky:

2012

V červenci byla hotova nultá verze Projektového záměru. Ve druhé polovině srpna byl vytvořen informační portál projektu. Na začátku září byl dokončen Projektový záměr, který se společně s funkční specifikací a dalšími podklady (seznam zdrojů, seznam institucí a vzorky pro testování) stal základem pro vyhlášení RFI (Request for Information). Do konce roku bude vyhodnocen RFI, výsledky budou cenným podkladem pro vyhlášení RFP (Request for Proposal) v roce 2013.

2013

Koncem března bude vyhlášen RFP. Zde je nutné nechat dodavatelům větší časový prostor než u RFI, takže k vyhodnocení dojde koncem července. Výsledky budou (společně s výsledky analýzy uživatelských potřeb a analýzy provozu CPK z organizačního, technického i ekonomického hlediska) cenným podkladem pro vyhlášení výběrového řízení koncem září s tím, že termín na doručení nabídek bude konec prosince.

2014

V lednu proběhne vyhodnocení nabídek dodavatelů. Do konce února bude uzavřena smlouva s dodavatelem, od března do června proběhnou dodávky a od počátku července bude zahájen poloprovoz. Poloprovoz poběží do konce prosince.

2015

Od začátku ledna bude zahájen plný provoz portálu, postupně se budou připojovat jednotlivé knihovny. Základní funkce portálu již budou v plném provozu, sdílení identit v pilotním provozu.

3 Sdílení uživatelských identit

Sdílení uživatelských identit uživatelům knihoven nabídne možnost používat jedinou virtuální identitu pro přístup do českých knihoven (zapojených do CPK). Na sdílení identit navazují online platby, které uživatele zbaví nutnosti fyzické návštěvy knihovny kvůli úhradě registračního poplatku a díky tomu bude uživatel moci například začít ihned z domova využívat elektronické služby nebo informační zdroje různých knihoven. Sdílení uživatelských identit je podmínkou pro plnohodnotnou funkci portálu, jako je např. čtenářské konto.

Celý systém ocení nejen uživatelé (stačí jim pouze jednou navštívit místo, kde ověří jejich identitu a do dalších knihoven se mohou registrovat online), ale také knihovníci, protože odpadne nutnost opakovaně opisovat a ověřovat osobní údaje uživatelů. Vše nahradí jediné kliknutí, kterým si knihovna stáhne, samozřejmě s jeho souhlasem, informace o daném uživateli.

3.1 Současný stav

V řadě českých knihoven je k dispozici online předregistrace. Ta však neumožňuje čerpat okamžitě všechny služby knihovny a očekává se, že uživatel registraci dokončí osobně. V některých českých knihovnách (KNAV, NTK) lze v současnosti online využít službu registrace na dálku, i ta však předpokládá, že pro absenční výpůjčky fyzických dokumentů je nutná osobní aktivace při návštěvě knihovny.

Pilotní projekt sdílení identit se rozbíhá v MZK. Prakticky funguje přihlašování pro využívání většiny online služeb knihovny přes protokol Shibboleth, do kterého je v MZK nově přidána možnost přihlásit se přes službu mojeID. Právě služba mojeID umožňuje sdílení identit (a to nejen knihovnami, které se zapojí, ale také dalšími institucemi či firmami). Je nutno podotknout, že toto řešení neumožňuje přímou výměnu (sdílení) údajů o uživateli mezi dvěma subjekty využívajícími službu mojeID.

Službu mojeID lze pro potřeby knihoven považovat za důvěryhodnou autoritu, která potvrdí identitu uživatele. Identita se pro účely mojeID ověřuje pomocí elektronického podpisu certifikátem vydaným jednou z českých certifikačních autorit či úředně ověřeným podpisem. Službu mojeID provozuje neziskové sdružení CZ.NIC a její využití je výhodné v tom, že jde o neutrální třetí stranu, která je schopna poskytnout za symbolickou cenu (1000,- Kč bez DPH za rok) službu knihovnám, kterou by jinak musely zajišťovat knihovny samy a jejíž zajištění by bylo velmi náročné jak finančně, tak právně, provozně i administrativně. Pro uživatele je služba zdarma.

V současnosti je tedy k dispozici řešení, kdy se registrovaný (a ověřený) uživatel může přihlásit do zapojené knihovny online a nemusí dokládat svoji totožnost.

3.2 Předpokládaný stav v roce 2015

První knihovny, které se do služby zapojí, ověří testovací provoz sdílení identit a vyladí případné nedostatky či chyby, které vzniknou (např. bude třeba přesvědčit uživatele, že jejich osobní údaje nebudou zneužity). Větší knihovny budou nejen akceptovat uživatele ověřené mojeID, ale zároveň se

stanou i ověřovací autoritou mojeID (tj. budou mít možnost potvrdit nově přicházejícího uživatele). Zapojené knihovny nabídnou uživatelům (i stávajícím) možnost propojit čtenářská konta s účtem mojeID.

V univerzitních knihovnách se bude stále používat Shibboleth, protože je používán zahraničními institucemi a pro přihlašování do databází.

Zvýší se využívání meziknihovních výpůjčních služeb (mezi čtenáři se díky službě sdílení identit rozšíří povědomí o možnosti využívat služby jiných knihoven, jejichž praktické použití se zjednoduší).

3.3 Cílový stav v roce 2020

Služba mojeID může být v budoucnu nahrazena využitím systému základních (centrálních) registrů či jiné jednoznačné identifikace občanů. Např. Registr obyvatel (ROB) bude obsahovat základní údaje o občanech a cizincích s povolením k pobytu: jméno a příjmení, datum a místo narození, státní občanství. Zároveň zde bude odkaz do registru územní identifikace na adresu místa pobytu a další informace. ROB tak bude obsahovat všechny údaje, které knihovna potřebuje o svých uživateliích vědět.

Pokud budou mít knihovny možnost vstupovat do ROB a informace o svých uživateliích odsud získat, odpadne nutnost se registrovat u jiných subjektů (jako např. u mojeID) a bude vhodnější využít možnosti, které registry státní správy nabídnou. Díky tomu se ke službě sdílení identit budou moci připojit i menší knihovny, které v současnosti nemají dostatečně rozvinuté technické či odborné zázemí potřebné pro zprovoznění služby mojeID.

V univerzitních knihovnách se bude stále používat Shibboleth, protože je používán zahraničními institucemi a pro přihlašování do databází.

3.4 Harmonogram

2012

V prosinci roku 2012 bude zahájen pilotní projekt zapojení mojeID do služeb MZK. Čtenář při předregistraci může zároveň požádat o zřízení účtu u mojeID a knihovna mu umožní vyplnit předregistrační formulář automaticky propojením s již existujícím účtem u mojeID. Ke konci roku dojde k rozšíření služby o možnost validace přímo v MZK.

2013

Dojde k zapojení dalších (větších) knihoven do využívání mojeID.

2015

Koncem roku většina velkých knihoven zapojených do projektu CPK nejen umožní novým čtenářům registraci přes mojeID, ale zároveň bude poskytovat i validaci účtu. Základní registraci budou poskytovat také menší knihovny (předpokládá se integrace služby mojeID do knihovních systémů).

4 Koordinovaný přístup k informačním zdrojům

Kvalitní přístup k informačním zdrojům pro každého občana této země je hlavním smyslem celého projektu. Digitální formát se zdá dnes být univerzálním lékem na všeobecnou snadnou dostupnost, nelze však zapomínat na informační zdroj, dokument či řekněme rovnou knihu jako fyzický artefakt. Není pochyb o tom, že z hlediska dostupnosti, vyhledatelnosti i další využitelnosti informačního obsahu má digitální formát nesmírné přednosti, proto má a bude mít přednost zejména v oblasti vzdělávání a výzkumu, ale i pro pohodlné čtení na cestách, naplňuje tedy ono „kdekoli“. Tradiční tištěný formát není a nebude jen doménou staromilců hledajících ve starých knihách odpovědi na nové otázky, je a zůstane významný i pro kultivaci od nejmenších „čtenářů“, jsa často jediným snadno dostupným „kusem umění“.

Dosažení tohoto dílčího cíle lze tedy nahlížet ve třech oblastech:

1. Zajištění dostupnosti obsahu v elektronické podobě (povinný výtisk, autorský zákon, Open Access, trvalá dostupnost),
2. Tradiční knihovní fondy - koncepce udržitelnosti,
3. Elektronické informační zdroje,

a tak budou dále pojednány.

4.1 Současný stav

Zajištění dostupnosti obsahu v elektronické podobě

Masivní digitalizace je v České republice doposud soustředěna na historické fondy a na záchranné reformátování, jen v menší míře je motivována zlepšením dostupnosti dokumentů.

Klíčový projekt NDK je ve stadiu rekonfigurace jak pracovních týmů, tak předpokládaných postupů. Bez větší koordinace postupuje tzv. krajská digitalizace, která předpokládala – stejně jako digitalizační projekty textových dokumentů v jiných resortech – že se bude moci spolehnout na bezpečné dlouhodobé úložiště v NDK. Tato koncepce je dnes poněkud mlhavá, což není bezprostředně na překážku postupu, ale cíle, představy a možnosti projektu NDK je nutné vyjasnit během nejbližších měsíců. Existence „národního“ úložiště s dokonale vyřešenou dlouhodobou spolehlivou přístupností včetně definice jeho otevřenosti, kapacit a podmínek využití je nezbytná pro všechny digitalizační projekty, ať už je vyřešena převážně kapacitou NDK, v kombinaci NDK, ČDK a dalších repozitářů nebo jako síť spolehlivých úložišť. Vzhledem k náročnosti dlouhodobého spolehlivého uchování, které výrazně převyšuje náklady na uchování dokumentů tradičních, je zajištění dlouhodobé dostupnosti produktů digitalizace pro menší projekty zcela nedosažitelná. Na podporu krajských, ale i menších projektů (často financovaných s podporou programu VISK) schází metodické poradenské centrum. Je rovněž nutné vyjasnit, co je „národní kulturní dědictví“, zda do něj spadá pouze povinný výtisk oficiálně vydávaných textových publikací, nebo zda tento pojem má být rozšířen do záběru obvyklého v rozvinutých zemích. Oblast tzv. šedé literatury¹ se snaží zachytit a centrálně zpřístupnit projekt NUŠL.

¹ Dokumenty, které neprocházejí tradičním vydavatelským postupem, typicky: vysokoškolské kvalifikační práce, sborníky z konferencí, výzkumné a další zprávy, aj.

Téměř úplně nedotčenou oblastí je uchování a zpřístupnění dramaticky narůstajících objemů dat z nejrůznějších měření a výzkumů, která jsou klíčová pro efektivní vědecký provoz nejen v přírodních, ale v rostoucí míře i společenských vědách i medicíně (evidence-based medicine, aj.). Pro efektivitu digitalizace je klíčový Registr Digitalizace a holou nutností je dosažení dohody na unikátních identifikátorech digitálních objektů. Bez dohodnutých standardů, registru a identifikace je kvalitní efektivní přístup pro uživatele sotva dosažitelný. Je třeba zmínit nutnost investovat do marketingu veřejnosti přístupných zdrojů. O milionech stran v systému Kramerius ví široká veřejnost málo, či spíše nic.

Tradiční knihovní fondy - koncepce udržitelnosti

Tradiční knihovní fondy jsou vcelku kvalitně dochované a dobře zpracované, knihovny spolupracují a budují nové budovy i depozitáře. Přesto stávající systém daný platnou legislativou negarantuje cíle toutéž legislativou definované. Chybí dotační program na systematické financování činností zaměřených na trvalé uchovávání a zpětné doplňování konzervačních sbírek. Trvalé uchovávání je tak nekoordinovaný, neřízený a nahodilý proces. Povinný výtisk periodik neplní svůj účel a funguje spíše jako akviziční zdroj, což lze doložit i tím, že se k němu nevztahují standardy povinné péče o prostředí, odkyselování, konzervaci, bezpečnost a poskytované služby. I zde je nevyjasněná definice „národního kulturního dědictví“ v oblasti knižní kultury, řadu sbírek (např. historických fondů) i jednotlivých dokumentů spravují instituce mimo systém knihoven. Konečně neexistuje ani spolehlivý nástroj evidence knihovních sbírek. Bude proto nutné na základě analýzy stávajícího stavu vytvořit právní, finanční, organizační a metodické nástroje pro trvalé uchování fondů. Nepochybné výrazné zvýšení efektivity celého systému by přinesl centrální depozitní systém.

Elektronické informační zdroje

Termínem „elektronické informační zdroje“ (dále obvykle jen EIZ) lze označit široký okruh digitálních objektů. Poněkud nesystematicky je můžeme klasifikovat z hlediska jejich převážných uživatelů, tak rozlišujeme a) EIZ pro výzkum, vývoj a vzdělávání a b) EIZ pro širokou veřejnost. Oba dva tyto typy vznikly přenesením publikačního procesu tradičních vydavatelů do elektronické podoby. Tato konverze zvýšila již i předtím pociťovaný neúměrný nárůst cen zejména odborných periodik působený potřebou publikovat – s primárním cílem nikoli něco sdělovat, ale být citován a podle toho hodnocen – stále specializovanější témata se stále se zmenšujícím publikem.

Díky snadnosti zveřejnění nejrůznějšího obsahu v elektronické podobě vzniká tradičními vydavatelskými praktikami zcela nekontrolované množství „dokumentů“, které jsou někdy efemérní, jindy trvalé; v každém případě jsou svědectvím doby. Ty však často mizí beze stopy, pokud nejsou – spíše náhodou než programově – zachyceny některým strojem archivujícím webové stránky (projekt InternetArchive / Wayback Machine Brewstera Kahle, český WebArchiv nebo podobný). O nich pojednáme jako o e-born dokumentech.

EIZ pro výzkum, vývoj a vzdělávání²

V roce 1998 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podpořilo první dva projekty na konsorciální nákup EIZ a od té doby tato podpora, která v ročním průměru vzrostla z necelých 130 mil. Kč v roce 2000 na více než 156 mil. Kč v roce 2012, a která s drobnými kolizemi stále trvá.

² Kapitola je tak nazvána přesto, že v českých podmínkách jsou prostředky na podporu výzkumu, vývoje a inovací oddělovány od prostředků na podporu vzdělávání. Při striktní interpretaci pravidel podpory by ke zdrojům podporovaným z prostředků na VVI neměla mít přístup nejen široká veřejnost, ale ani studenti, přinejmenším pod úrovní doktorandského studia, neb u nich lze sotva předpokládat aktivní výzkumnou činnost. To je ovšem absurdní a mělo by být právně vyřešeno.

Informační zajištění srovnatelné se zahraničím prokazatelně přispělo k rozvoji a posílení výzkumu, vývoje a inovací na vysokých školách, v AV ČR a dalších výzkumných organizacích. Trvale narůstající využití má za následek pokles nákladů na jednotku (článek – cca 50 Kč v roce 2011), přitom evidentně vede ke zvyšování počtu publikací v impaktovaných periodikách. Tyto zdroje jsou přitom dostupné i pro širokou veřejnost, častěji pouze v prostorách knihovny.

Dosud využívaný mechanismus distribuce dotací na draze placené zdroje (grantová soutěž) nemá žádný motivační tlak, ani ve smyslu nalezení všech zájemců o daný zdroj, ani ve smyslu úsilí o dosažení co nejnižší ceny a co nejvýhodnějších podmínek. Následkem toho (kromě několika málo „konsorcií“ s desítkami členů) je scéna značně roztržštěná, množství institucí sjednává kontrakty pro sebe a několik málo dalších institucí. Jinými slovy: za stejné prostředky by bylo možné dosáhnout citelně lepšího pokrytí potřeb. Z těchto prostředků jsou v současnosti poněkud nesystémově hrazeny výdaje i na tzv. citační databáze, tj. zdroje sloužící primárně k evaluaci výsledků výzkumu, tedy nikoli konečným uživatelům, ale především státu či jednotlivým institucím pro administrování podpory výzkumu.

Pro období 2013 – 2017 byl pro podporu financování nákupu EIZ využit Operační program Výzkum a vývoj pro inovace, který je však dostupný pouze pro mimopražské vysoké školy a instituce a nelze z něj poskytnout podporu na pořízení zdrojů pro umělecké a humanitní obory. Tento nedostatek se souhlasem Rady pro VVI vyřešilo MŠMT pro pražské vysoké školy a instituce a celostátně i společenskovědní obory otevřením programu „Informace – základ výzkumu“. Tím dojde k další fragmentaci již tak malých „konsorcií“. Pravidlo 3E zjevně nelze dodržet.

Po více než čtrnácti letech „soutěží“ dospěla Rada pro výzkum, vývoj a inovace spolu s MŠMT konečně ke společnému názoru, že nutným řešením je jedno silné licenční centrum po vzoru FinElib³ doplněné drobnými granty na EIZ s velmi úzkým okruhem uživatelů. Efektivnější způsob distribuce prostředků by měla umožnit připravená tzv. malá či technická novela zákona 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, která je právě projednávána. S ohledem na časové nastavení programů OP VaVpl a Informace- základ výzkumu musí být centrum funkční nejpozději na začátku roku 2016 tak, aby bylo schopné sjednat kontrakty na EIZ počínaje rokem 2018. Na závěr nutno poznamenat, že podobný objem EIZ, jaký je nakupován prostřednictvím konsorcií a podpory programů, je nakupován institucemi z jejich vlastních prostředků bez významnější koordinace. Je zde tedy významný prostor pro zvýšení efektivity.

Open Access (OA)

„Krizi seriálů“ – tedy neúměrnému růstu cen – týkající se téměř výhradně EIZ pro výzkum, vývoj a vzdělávání se snaží čelit hnutí Open Access (OA), vycházející z jednoduché úvahy, že je-li výzkum financován z veřejných prostředků, měly by být výsledky rovněž veřejně přístupné bez dalších výdajů. Průkopníkem je Velká Británie, britská Rada pro výzkum (RC UK), která poskytuje finanční prostředky na podporu výzkumu, požaduje, aby výsledky jí podpořeného výzkumu byly veřejně dostupné. Nařídít může pouze tzv. Green OA, což znamená, že po uplynutí jakési ochranné lhůty, tzv. embarga, autor sám, resp. jeho knihovna vystaví recenzovanou podobu článku na institucionálním repozitáři, kde je volně přístupná. Lepší variantou, bez embarga, je tzv. Gold OA, kde článek volně zpřístupní sám vydavatel ve svém prostředí. Za to ovšem vyžaduje nemalý poplatek, často ekvivalent 50.000 Kč i více, což pro českou vysokou školu či výzkumný ústav je obvykle částka⁴ prohibitivní. V českých podmínkách rozšíření publikování v OA titulech brání současné nastavení hodnocení výstupů výzkumu, které požaduje umístění výstupů v titulech s vysokým impact factorem, což jsou obvykle

³ viz <http://www.nationallibrary.fi/libraries/finelib/>

⁴ viz např. <http://openaccess.eprints.org/index.php?/archives/2012/06.html>

tituly, které nepřipouštějí Green OA anebo požadují zmíněný vysoký poplatek, na který v projektu nelze alokovat prostředky. Zdá se, že udržitelný model Gold OA našli jaderní fyzici, kteří v konsorciu SCOAP³ vyberou od členských zemí stejnou částku, jakou vydavatelé dostávali na předplatném, publikované články pak budou na profesionálních serverech k dispozici volně⁵.

EIZ pro širokou veřejnost

EIZ v češtině existují a je po nich poptávka. Na rozdíl od propracovaných systémů zahraničních vydavatelů je programová podpora těchto produktů slabá. Nabídka však není nijak rozsáhlá a není zmapovaná. Schází analýza vlivu případné podpory v různých oblastech. Zahraniční EIZ jsou široké veřejnosti k dispozici teoreticky ve všech knihovnách vysokých škol a ústavů Akademie věd (ty jsou u Ministerstva kultury registrovány jako veřejné a tedy ze zákona veřejnosti přístupné), ve skutečnosti jsou však dostupné pouze v několika málo knihovnách. Tyto zdroje přitom mají značný potenciál zejména v podpoře celoživotního vzdělávání a zájmových činností, a to i kdekoli v regionech, posilují tak podporu rovných příležitostí pro širokou veřejnost. Jejich nezanedbatelnou výhodou je možnost bezbariérového on-line přístupu z pohodlí domova.

E-born dokumenty

Snadnost vytvoření a nízké či nulové náklady na vydání i zveřejnění jsou příčinou rozmachu publikování často velmi aktuálních informací (prostřednictvím webových stránek, blogů, e-zinů, sociálních sítí aj.) nejrůznějšími producenty individuálními i institucionálními. Dostupnost 24*7 a rychlost vydavatelského procesu jsou hlavní příčinou téměř masového šíření této formy komunikace, která nachází silnou a rychlou odezvu ve vědecké i laické komunitě a je všeobecně populární. Jejich obsah sahá od seriózní vědecké komunikace přes zábavné čtení až po nejpokleslejší projevy agresivních grafomanů. Nicméně to vše je symptomem doby a i zde je nevyjasněná definice „národního kulturního dědictví“ v oblasti „psaného slova“, komiksu, videa. Tato oblast je nejméně profesionalizovaná pokud jde o autorské právo, neexistují žádné standardy pro formu vydávání, uchování a zpřístupnění, není žádný „povinný výtisk“. Knihovny si svou odpovědnost za zachování i tohoto zdroje příliš nepřipouštějí (která knihovna má zachované své první – ještě šedé, bez obrázků – webové stránky?), pokud by usilovaly o zachování alespoň vzorků, chybí dotační programy na podporu tohoto informačního zdroje. Projekt WebArchiv Národní knihovny má nejistou pozici, minimální financování a dosud žádnou legislativní podporu. Slibná jednání s vydavateli založená na vzájemně výhodném principu: „vydavatel poskytne knihovně elektronickou verzi své publikace ještě před zveřejněním, knihovna ji využije pro vytvoření metadat, zařadí do archivu a na věky ji ochrání“ kvůli již zmíněné nejistotě o kapacitě a otevřenosti NDK nevykazují po slibném rozjezdu žádný pokrok, tím méně ve směru legislativní úpravy. Pokud se tak snad někde děje, není o tom nic běžně známo.

4.2 Předpokládaný stav v roce 2015

První dvě oblasti charakterizované výše, tj. Zajištění dostupnosti obsahu v elektronické podobě (povinný výtisk, autorský zákon, Open Access, trvalá dostupnost) a Tradiční knihovní fondy - koncepce udržitelnosti, jsou podstatné pro zajištění obsahu zejména charakteru národního kulturního dědictví, který bude zpřístupňován centrálním portálem. Jejich naplnění je obsahem prvních pěti dílčích cílů Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015, jejichž řešitelem je vesměs Národní knihovna a Ministerstvo Kultury ČR, jejich postupné naplňování nekoliduje s postupem řešení projektu CPK, proto se jim nebudeme dále věnovat.

⁵ viz <http://scoap3.org/>

Naplnění dílčího cíle CPK „Zajistit koordinovaný přístup knihoven a jejich prostřednictvím uživatelů k informačním zdrojům nabízeným systémem knihoven“ můžeme tedy vidět zejména v naplnění bodů 7. *Zabezpečit efektivní dostupnost elektronických informačních zdrojů (dále jen „EIZ“) pro podporu VaVal po roce 2011* a 8. *Zabezpečit efektivní dostupnost EIZ pro širokou veřejnost* Koncepce.

Jak je uvedeno výše v kapitole **EIZ pro výzkum, vývoj a vzdělávání**, je pro léta 2013-2017 situace fixována vládou schválenými komplementárními programy OP VaVpl a Informace – základ výzkumu, které by měly pokrýt jádro informačních potřeb českého výzkumu a vývoje realizovaného na vysokých školách, v Akademii věd ČR a dalších výzkumných organizacích. Tuto, na pět let stabilizovanou, situaci je třeba využít pro vytvoření efektivnějšího mechanismu distribuce podpory informační infrastruktury, na němž se shodla RVVI a MŠMT. Podkladem budou výstupy projektu Efektivní informační služby NTK pro veřejnost a státní správu (EFI) řešeného v současnosti NTK. Jedním z jeho klíčových výstupů schválených MŠMT je *Implementace jednotného systému plánování nákupu EIZ do ČR zahrnující zpracování strategického materiálu na základě provedených analýz, který bude poskytnut MŠMT jako základní nástroj pro zavedení strategických a procesních změn s cílem nalezení efektivního, ekonomického a hospodárního modelu plánování, pořizování a zpřístupňování EIZ pro oblast výzkumu a vzdělávání v ČR po vzoru FinElib*. Vedle tohoto koncepčního materiálu bude zřízena konzultační skupina reprezentantů vysokých škol, ústavů AV ČR a dalších výzkumných organizací, která bude artikulovat a vyvažovat zájmy účastníků konsorcií a posuzovat navržené principy fungování, řízení, kontroly a financování licenčního centra. To musí být funkční nejpozději na konci roku 2015 či začátku roku 2016 tak, aby bylo schopné sjednat kontrakty na EIZ počínaje rokem 2018. Důležitým nástrojem pro koordinaci přístupu knihoven potažmo jejich uživatelů k informačním zdrojům bude Registr akvizice elektronických informačních zdrojů vytvořený rovněž jako výstup zmíněného projektu, který bude povinně naplňován údaji o tom, ve kterých knihovnách jsou k dispozici které informační zdroje. Registr bude provázán s portálem, takže pro každého občana je přístup k potřebným zdrojům buď přímý, nebo bude záležitostí několika kliků. Případné poplatky budou řešeny online z klientských kont centrálního platebního systému.

Paralelně s aktivitami na zvýšení efektivity pořizování EIZ placených modelem předplatného budou rozvíjeny pravděpodobně po jednotlivých vědních oborech aktivity ve směru minimálně Green OA či po vzoru SCOAP3 dokonce Gold OA. S ohledem na potenciální vliv ČR to bude znamenat sledování mezinárodního vývoje této oblasti a participaci ČR v relevantních aktivitách.

Postup v oblasti e-born dokumentů bude záležet především na aktivitách NK ČR v této oblasti (dodávání, zpracování, dlouhodobé uložení a legislativní podklady).

4.3 Cílový stav v roce 2020

Licenční centrum bude fungovat, permanentně bude vyvažovat poměr mezi licencovanými a volně dostupnými zdroji. Proběhne revoluce komerčních/autorskoprávních principů dostupnosti, takže bude zajištěna kvalitní redakce odborných titulů, budou vyřešena autorská práva i komerční nároky profesionálních vydavatelských koncernů. Registr EIZ bude integrován do portálu, přístup k hledaným zdrojům bude zcela transparentní. Případné poplatky budou řešeny online z klientských kont centrálního platebního systému.

4.4 Harmonogram

2012

Budou zahájena jednání o ustavení konzultační skupiny reprezentantů vysokých škol, ústavů AV ČR a dalších výzkumných organizací. Proběhnou úvodní jednání s MŠMT, reprezentacemi VŠ a AV ČR o zřízení „CzechElib“.

2013

Bude schválena novela zákona o podpoře výzkumu (z. 130/2002 Sb.) umožňující centralizovanou podporu informační infrastruktury. Jednání s RVVI o rozvoji podpory OA po vzoru RC UK.

2014

Proběhne evaluace v poločase programu „Informace – základ výzkumu“, zahájení plošného průzkumu potřeb informačních zdrojů.

2015

Do konce roku musí být ustaveno národní licenční centrum, aby v r. 2016 mohla být zahájena jednání s dodavateli o jednotlivých licencích.

5. Online platby

Online platby jsou nedílnou součástí virtualizace služeb knihoven v podobě CPK, který naplňuje tezi, že jeho klienti získají požadované dokumenty kdykoli a odkudkoli. Základem pro poskytování placených služeb je elektronická identita, ke které se budou služby a platby vázat a jejíž zajištění je řešeno v předcházející kapitole.

V některých českých knihovnách jsou v současné době již implementovány tzv. interní platební systémy. Tyto systémy umožňují uživatelům ukládat finanční prostředky na svá finanční konta vedená knihovnou. Další placené služby knihovny již uživatel dále hradí právě prostřednictvím tohoto finančního konta. Mezi zásadní výhody tohoto modelu úhrady služeb patří:

- absolutní jednoduchost použití pro uživatele – úhradu čerpaných služeb provádí tzv. na jedno kliknutí, či je tato úhrada v některých případech zcela automatická (např. úhrada zpozděného);
- snadné zavádění nových placených služeb – interní platební systém nabízí jednotné transakční rozhraní, se kterým může snadno komunikovat libovolný služby poskytující systém knihovny.

Na platby za služby knihoven zapojených do CPK (stejně tak jako jejich služby) je možno nahlížet z několika pohledů. Důležité pohledy jsou především:

- adresnost
 - paušální platby – tedy platby, které umožňují čerpat služby na období (typickým příkladem takové platby je registrační poplatek za využívání dále speciálně nehrazených služeb knihovny)
 - adresné platby – tedy platby, které umožňují čerpat další specifické služby knihoven (typickým příkladem je MVS či DDS);
- místo konzumace služby
 - platby za služby CPK, které je možno poskytnout v místě uživatele;
 - platby za služby, které je možno poskytnout pouze v konkrétní knihovně.

Pro uvedení placených služeb CPK do provozu bude třeba:

- dohodnout model rozdělování finančních prostředků utržených za služby CPK;
- najít model provádění úhrad za placené služby – tedy rozhodnout, zda aktuálně v knihovnách nasazovaný a užívaný model finančního konta vedeného knihovnou je vhodný pro CPK, případně vybrat a zvolit jiný;
- zvolit konkrétní platební systém;
- najít partnera, který bude pro CPK implementovat a provozovat platební systém – možná je varianta pověřené knihovny či externí dodavatel.

5.1 Současný stav

V některých českých knihovnách jsou již implementovány interní platební systémy, a to jak v pilotním provozu, tak i v ostrém provozu. V současné době uživatelé mohou skládat finanční prostředky na svá finanční konta dvojím způsobem:

- v hotovosti na asistované pokladně v knihovně;
- bezhotovostním převodem (připsání peněz na finanční konto je v současné době zpožděno 1-2 dny díky lhůtě bank pro mezibankovní převody a poloautomatickému zpracování příchozích plateb na straně knihovny, není tudíž okamžité).

V knihovnách, které již nějaký interní systém implementovaly, většinou v současné době probíhá:

- konsolidace systémů směrem k napojení na interní platební systém;
- zavádění nových způsobů pro vkládání finančních prostředků uživatelem na své finanční konto, které jsou orientovány právě na online a okamžité připsání.

Již jsou tedy k dispozici praktické zkušenosti, v některých knihovnách i několikaleté. Tyto zkušenosti budou zásadní při řešení otázky, jaký zvolit model provádění úhrad za placené služby CPK.

5.2 Předpokládaný stav v roce 2015

Budou vyřešeny klíčové otázky:

- bude nalezen model provádění úhrad za placené služby
- bude nalezen model rozdělování finančních prostředků utržených za služby CPK
- bude zvolen konkrétní platební systém
- bude nalezen partner, který implementuje a bude pro CPK provozovat platební systém.

Platební systém CPK bude v pilotním provozu.

CPK bude do této doby poskytovat pouze služby, které budou hrazeny paušálními poplatky uživatelů jednotlivých knihoven, které budou zapojeny do CPK.

5.3 Cílový stav v roce 2020

Bude fungovat jediný platební systém CPK, který bude obsluhovat veškeré (nejen online) platby za služby CPK. Všechny knihovny, které budou do CPK zapojeny, budou využívat jeho služby. Nepředpokládá se, že by si jednotlivé knihovny dále budovaly své vlastní platební systémy.

5.4 Harmonogram

Zavádění platebního systému bude svázáno s harmonogramem zavádění Centrálního portálu tak, jak je uvedeno v kapitole 2.4.

2012

Do konce roku 2012 bude probíhat analýza dostupných řešení pro centrální platební systém CPK a příprava funkční specifikace pro rozesílání RFI.

2013

Začátkem roku 2013 bude vyhlášeno RFI, které bude do konce června vyhodnoceno. Na základě získaných poznatků vznikne RFP, které bude vyhlášeno, vyhodnoceno a do konce roku vznikne zadávací dokumentace pro výběrové řízení na dodavatele a provozovatele platebního systému CPK.

2014

V roce 2014 bude realizováno výběrové řízení na dodavatele a provozovatele platebního systému CPK a do konce roku bude tento systém uveden do pilotního provozu.

6 Meziknihovní služby a dodávání dokumentů

6.1 Současný stav

Meziknihovní služby

Cílem meziknihovních služeb je zajistit uživatelům veřejných knihoven přístup k informacím bez ohledu na místo uložení knihovního dokumentu. Jsou založeny na principu vzájemnosti, z něhož vyplývá pro veřejnou knihovnu povinnost poskytnout jiné veřejné knihovně pro jejího uživatele službu (výpůjčku či kopie) z vlastního knihovního fondu, je-li o to požádána.⁶

Meziknihovní výpůjční služby jsou v současné době uživatelům poskytovány z klasických tištěných knihovních fondů, podmínky výpůjčky stanovuje půjčující knihovna. V případě vnitrostátních výpůjček je uživateli zpravidla umožněno absenční či prezenční studium, u mezinárodních výpůjček je pouze prezenční studium. I kopie jsou zhotovovány především z tištěných knihovních fondů, do poskytování meziknihovních reprografických služeb však stále výrazněji pronikají licencované elektronické zdroje (pokud licence povoluje využívání pro účely meziknihovních služeb) nebo digitalizované dokumenty. Z těchto dokumentů lze zhotovit pouze kopie, vzdálený přístup pro uživatele jiné knihovny zatím není možný.

Pro ověřování dostupnosti požadovaných dokumentů na území ČR knihovny využívají širokou škálu zdrojů od katalogů konkrétních knihoven či jednotlivých digitálních knihoven, až po různé zdroje souborného charakteru. Požadavky na meziknihovní služby si mezi sebou knihovny nejčastěji předávají prostřednictvím e-mailu, dále pak pomocí online formulářů jednotlivých knihoven, formulářů souborných katalogů nebo zadávání požadavků přímo v katalogích partnerských knihoven. Výjimečně se lze setkat i s klasickými tištěnými papírovými objednávkami.

Výpůjčky a kopie obvykle vyzvedává osobně odpovědný knihovník nebo jsou zasílány poštou na adresu žádající knihovny. Úhrady nákladů spojených s meziknihovními službami jsou mezi knihovnami prováděny v hotovosti, bankovním převodem na základě dílčích či souhrnných faktur či složenek, formou předplatného nebo respektují reciproční dohody a meziknihovní služby si neúčtují. Evidenci požadavků na meziknihovní služby knihovny vedou v modulech MVS v rámci knihovních systémů, speciálních databázích, excelových tabulkách nebo papírových záznamech.

Efektivnost poskytování meziknihovních služeb v současné době výrazně ovlivňuje několik faktorů:

- *roztříštěnost informací o tištěných, elektronických a digitalizovaných fondech knihoven* – jak již bylo v kapitole 2.1 zmíněno, v ČR existuje řada souborných katalogů a dalších informačních nástrojů popisujících fondy a zdroje knihoven;
- *realizaci meziknihovních služeb paradoxně v řadě případů může zpomalovat skutečnost, že jsou tyto služby zpravidla dosud poskytovány převážně z fyzických knihovních fondů*. K rychlému a pohodlnému poskytnutí přístupu k požadovanému textu může pomoci postupující digitalizace a elektronický povinný výtisk – samozřejmě i v souvislosti s příslušnými změnami v autorském zákonu – a u EIZ také možnost sdílení identit na základě konkrétního požadavku uživatele;
- *strategie partnerských knihoven* – zvažování, co kdo poskytuje, jak rychle, za kolik peněz

⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o veřejných knihovnách. [online]. [cit. 2012-07-30]. Dostupný z http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/ZakonDuvZpr.htm.

- v některých knihovnách *nejsou meziknihovní služby* s ohledem na jejich konkrétní možnosti *dostatečně personálně zajištěny a technicky „podpořeny“*;
- *finanční náročnost* - ať jde o hrazení nákladů na dopravu dokumentů, reprografické služby či mezinárodní meziknihovní služby, s finanční, technickou a personální náročností může souviset i menší míra angažovanosti některých knihoven při poskytování meziknihovních služeb.

Služba dodávání dokumentů (DDS)

Standardní součástí meziknihovních reprografických služeb je také elektronické dodávání dokumentů. V současné době fungují v ČR čtyři systémy poskytující službu dodávání dokumentů.

Služba DDS je pro knihovny výhodná z několika důvodů: usnadňuje komunikaci žádající a dožádané knihovny; součástí vyřízení objednávky je i její vyúčtování/zaplacení z předplatného; kopie je dodávána elektronicky, takže odpadají náklady na poštovné a zkracuje se doba dodání.

Licenční smlouva, kterou uzavřely knihovny v roce 2009 s kolektivním správcem autorských práv, agenturou Dilia, změnila podstatně pravidla poskytování služeb DDS. Tyto změny mají víceméně negativní vliv na využívání a další rozvoj systémů DDS. Povinnost odvádět za kopie vytvořené v rámci

služeb DDS vyšší autorské poplatky než standardních 20 haléřů za jednu stránku značně omezila využívanost služby nejen u jednotlivých uživatelů, ale i mezi knihovnami.

Před uzavřením licenční smlouvy s agenturou Dilia bylo možné poskytovat kopie prostřednictvím DDS také do zahraničí. To významně rozšiřovalo okruh uživatelů služby, zejména mezi jednotlivými fyzickými osobami. V současné době není možné poskytovat služby DDS mimo území ČR. Další omezení, které z licenční smlouvy vyplývá, je možnost kopírovat jen 20 stran z monografie v rámci jedné objednávky.

Návaznost na Koncepci rozvoje knihoven

Cílem Koncepce rozvoje knihoven je optimalizovat systém meziknihovních výpůjčních služeb a dodávání dokumentů s důrazem na rychlost, pohotovost, spolehlivost a efektivní využití informačních zdrojů. Koncepce rozvoje knihoven se tak zaměřuje na následující témata:

Vyšší míra automatizace meziknihovních služeb

Při splnění určitých podmínek (implementace ISO ILL na straně knihovních systémů, online katalog jako jediný a kompletní zdroj informací o fondech knihovny, standardizace ve využívání MVS modulů, ochota knihoven opustit zavedené postupy a přizpůsobit se standardu, který umožní spolupracovat, nicméně může vést ke ztrátě některých specifických nastavení, která mohou být pro knihovnu důležitá atd.) lze prostřednictvím ISO protokolu automatizovat řadu činností, které nyní knihovny vykonávají „ručně“ či poloautomaticky. Cílem by však měla být existence nástroje/systému/služby (ILL manager), který by všem knihovnám bez ohledu na jejich vlastní technické a systémové vybavení nabídl pro poskytování meziknihovních služeb škálu služeb od objednání MVS, přes evidenci požadavků až po účtování.

Změny v dodání dokumentu fyzicky (přímé dodání koncovému uživateli za garance knihovny)

Převážná část procesů souvisejících s poskytováním meziknihovních služeb je v současné době záležitostí spolupráce knihoven na základě objednávky, kterou uživatel zadává ve své „domovské“ knihovně. Cílem Koncepce rozvoje knihoven do roku 2020 je využití centrální evidence uživatelů (viz kapitola 3) a s tím spojená myšlenka umožnit registrovanému čtenáři jedné knihovny objednat si

meziknihovní služby přímo v jiné knihovně bez zprostředkování knihovny, která tohoto čtenáře eviduje a zaslání dokumentu přímo na adresu čtenáře. Kromě zmíněné centrální evidence uživatelů by pro takovouto službu byla nezbytnou podmínkou změna legislativního rámce meziknihovních služeb, ochota knihoven zpřístupnit své fondy i touto cestou, zpracování analýzy rizik, nákladů, základních podmínek a také zájmu ze strany potenciálních zájemců. Otázkou je, jakým směrem se do roku 2020 vyvinou technologie, jak postoupí digitalizace, prosadí se e-povinný výtisk atd., a zda budou tištěné dokumenty pro meziknihovní výpůjční služby ještě relevantní.

Optimalizace způsobu doručení kopií z dokumentů a meziknihovních výpůjček

Finanční náročnost při poskytování meziknihovních služeb zvyšují mimo jiné i náklady na poštovné při zasílání vypůjčených publikací a kopií. Vzhledem k liberalizaci poštovního trhu je nutné ověřit, zda by se v současné situaci na trhu nenašel subjekt, který by pro knihovny na základě dohody/smlouvy poskytoval doručování balíků a dalších poštovních zásilek finančně výhodněji.

Optimalizace současných systémů dodávání dokumentů

Pro podporu dalšího rozvoje DDS je potřeba analyzovat současné systémy DDS a zvážit sloučení systémů DDS pod jeden. Z pohledu uživatele i pro propagaci těchto služeb by vytvoření jednoho DDS bylo srozumitelnější, méně by tříštilo síly knihoven.

V souvislosti s CPK je nutné, aby meziknihovní služby a DDS byly standardní součástí komplexu služeb, které bude CPK nabízet. Pro oblast meziknihovních služeb a DDS dále patří mezi velmi zajímavá témata např. již zmíněná problematika sdílení identit, rozvoj v oblasti digitalizace, elektronických dokumentů, e-povinného výtisku, využívání Patron-Driven Acquisition (PDA) či online platby. U řady ze zmíněných zdrojů klade výrazné limity pro jejich užívání Autorský zákon, pokud by došlo ke změnám v této oblasti legislativy, která by umožnila tyto dokumenty zpřístupnit nejen na místě samém, pak se mohou stát zajímavými zdroji i pro poskytování meziknihovních služeb.

6.2 Předpokládaný stav v roce 2015

Část knihoven bude umožňovat sdílení identit, ze strany uzavřených licencí EIZ nebudou překážky, které by této praxi bránily, některé požadavky budou tedy řešeny tímto způsobem, v některých případech budou požadavky na meziknihovní služby přímo řešeny pomocí PDA, respektive z analýzy těchto požadavků vzniknou zpětně objednávky PDA. Z digitalizovaných dokumentů, e-povinného výtisku bude možné pro meziknihovní služby poskytovat alespoň tištěné kopie. Objednávka meziknihovních služeb a dodávání dokumentů se stanou standardními službami poskytovanými CPK.

Vyšší míra automatizace meziknihovních služeb

Mezi některými knihovnami bude realizována částečná implementace ISO ILL (např. formou zasílání objednávek prostřednictvím tohoto protokolu). Online katalogy knihoven budou postupně obohacovány o údaje z naskenovaných a lístkových katalogů. Na základě předchozí diskuze o vzniku jednotného nástroje pro poskytování meziknihovních služeb bude vybráno řešení (tj. zapojení meziknihovních služeb do CPK, nebo napojení meziknihovních služeb na systém dodávání dokumentů) a připravena/připravována jeho realizace.

Změny v dodání dokumentu fyzicky (přímé dodání koncovému uživateli za garance knihovny)

Dodání dokumentu přímo uživateli za garance knihovny bude pro knihovny stále problematickou službou, bude probíhat definice konkrétních podmínek a nutných změn, a to včetně legislativních.

Optimalizace současných systémů dodávání dokumentů

Existující systémy dodávání dokumentů se budou postupně začleňovat pod jeden systém, rozšíří se skupina knihoven zapojených do dodávání dokumentů, budou probíhat jednání o úpravě autorských poplatků pro elektronické dodávání dokumentů.

Optimalizace způsobu doručení kopií z dokumentů a meziknihovních výpůjček

Pro dodávání zásilek budou spolupracovat knihovny nekoordinovaně s několika komerčními partnery.

6.3 Cílový stav v roce 2020

Řada požadavků na meziknihovní služby bude u dokumentů z licencovaných EIZ řešena prostřednictvím sdílení identit, tj. rychle a efektivně, jako alternativa k meziknihovním službám může být využívána i PDA. Digitalizované dokumenty, e-povinný výtisk bude možné vzdáleně zpřístupňovat po uhrazení licenčních poplatků. Objednávka meziknihovních služeb a dodávání dokumentů bude standardní součástí služeb poskytovaných centrálním portálem.

Vyšší míra automatizace meziknihovních služeb

Bude existovat jednotný nástroj (ať už ILL manager jako součást CPK, nebo v rámci systému DDS), který knihovnám bez ohledu na jejich vlastní technické a systémové vybavení nabídne pro poskytování meziknihovních služeb škálu služeb od objednání MS, přes evidenci požadavků až po účtování.

Online katalogy knihoven budou obsahovat kompletní informace o celém fondu knihovny, tyto informace budou propojeny se zvoleným řešením pro meziknihovní služby a bude možné jich využít při vyřizování objednávek MS.

Změny v dodání dokumentu fyzicky (přímé dodání koncovému uživateli za garance knihovny)

Dodání dokumentu přímo uživateli za garance knihovny se stane pro knihovny i uživatele zajímavou alternativou.

Optimalizace současných systémů dodávání dokumentů

V ČR bude fungovat jeden systém pro dodávání dokumentů, do něhož bude zapojena většina knihoven, vzhledem ke změně autorských poplatků opět stoupne i počet kopií dodávaných elektronicky.

Optimalizace způsobu doručení kopií z dokumentů a meziknihovních výpůjček

Pro dodávání výpůjček a fyzických kopií budu spolupracovat knihovny jako celek s komerčním partnerem, který jim poskytne vyvážený poměr mezi poplatky za tuto službu a spolehlivostí a rychlostí dodávky.

6.5 Harmonogram

2012

Proběhne analýza nových trendů v oblasti meziknihovních služeb a DDS v zahraničí.

2013

Bude zpracován přehled knihovních systémů užívaných v ČR včetně získání informací o stavu implementace ISO ILL v těchto systémech a podmínkách nutných ke standardnímu fungování ISO ILL

v rámci daného systému. Bude k dispozici návrh alternativních možností částečného využití ISO ILL – např. předávání lokalizovaných požadavků prostřednictvím protokolu.

Proběhne analýza existujících systémů dodávání dokumentů, jejich technických parametrů, nabízených služeb a legislativního prostředí. Budou zpracovány návrhy možných řešení a otevřena diskuze o možnosti propojení systému DDS s poskytováním „klasických“ meziknihovnických služeb.

Budou probíhat jednání s agenturou Dilia ohledně výše autorských poplatků za elektronické dodávání dokumentů.

Bude otevřena diskuze o možnostech CPK vzhledem k potřebám meziknihovnických služeb a DDS.

2014

Bude připravena realizace částečného využívání ISO ILL.

Proběhne výběr řešení pro další rozvoj DDS, tj. sloučení existujících systémů do jednoho. Proběhne integrace nových služeb (např. platba kartou).

S ohledem na potřeby meziknihovnických služeb a DDS bude probíhat spolupráce na tvorbě designu služeb centrálního portálu.

Proběhne analýza subjektů poskytujících poštovní služby s ohledem na volbu komerčního partnera pro tuto oblast formou RFI.

2015

Dojde k rozpracování podmínek nutných pro realizaci meziknihovnických výpůjčních služeb přímo uživateli za garance jeho domovské knihovny.

Zvolené řešení pro DDS již bude plně funkční.

S ohledem na zvolené řešení pro rozvoj DDS bude pokračovat spolupráce na tvorbě designu služeb centrálního portálu.

Proběhne výběr komerčního partnera pro poštovní služby (RFP a následně výběrové řízení).

7. Přílohy

Příloha 1: Seznam zkratk

Zkratka	Význam
3E	Economy, Effectiveness, Efficiency
ANL	Kooperační systém článkové bibliografie (1992-) – zkratka je odvozena od analytického zpracování dokumentů
ANL+	Experimentální zdroj poskytující informace o článcích navazující na ANL (2011-) – zkratka je odvozena od analytického zpracování dokumentů
API	Application Programming Interface – rozhraní pro programování aplikací
AV	Akademie věd ČR
CI	Centrální index
CPK	Centrální portál českých knihoven
ČB	České Budějovice
ČR	Česká republika
DDS	Document Delivery Service – služby dodávání dokumentů
EFI	Projekt „Efektivní informační služby NTK pro veřejnost a státní správu“
EIZ	Elektronické informační zdroje
FinELib	Finnish National Electronic Library
ILL	Interlibrary Loan
JIB	Jednotná informační brána
JVK	Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
KFBZ	Krajská knihovna Františka Bartoše
KNAV	Knihovna Akademie věd ČR
MĚK	Městská knihovna
MSVK	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
MK ČR	Ministerstvo kultury ČR
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MVS	Meziknihovní výpůjční služba
MZK	Moravská zemská knihovna
NDK	Národní digitální knihovna
NK ČR	Národní knihovna ČR
NLK	Národní lékařská knihovna
NTK	Národní technická knihovna
OA	Open Access
NUŠL	Národní úložiště šedé literatury
PAD	Patron Driven Acquisition
RC UK	Research Council of the United Kingdom
RFI	Request for Information
RFP	Request for Proposal
ROB	Registr obyvatel
RVVI	Rada pro výzkum, vývoj a inovace
SaaS	System as a Service – software jako služba
SCOAP	Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics
SDRUK	Sdružení knihoven ČR
SFX	Special Effects – link server založený na standardu OpenURL
SK ČR	Souborný katalog ČR
ÚKR	Ústřední knihovnická rada
VaVal	Výzkum a vývoj a inovace
VaVpl	Výzkum a vývoj pro inovace

VISK	Veřejné informační služby knihoven – dotační program MK ČR
VVI	Výzkum, vývoj a inovace

Příloha 2: Knihovny zapojené do CPK

Příloha uvádí charakteristiku českých knihoven, počet jejich registrovaných uživatelů i časový odhad jejich zapojení do CPK.

První skupinou knihoven, které budou CPK testovat a využívat, bude skupina knihoven zapojených do pracovní skupiny řešící problematiku CPK. Jedná se o pestré skupinu, v níž jsou zapojeni reprezentanti různých kategorií českých knihoven dle specifikace uvedené níže.

Členové pracovní skupiny pro CPK budou fungovat v roli „předskokanů“, proto etapu jejich zapojení specifikujeme jako etapu 0. Pokud tuto etapu zasadíme do časového harmonogramu uvedeného v Projektovém záměru, bude se jednat o období poloprovozu od 31.7.2014 do 31.12.2014.

Knihovny zapojené do PS pro CPK a jejich registrovaní uživatelé (údaje z roku 2012)

Název knihovny	Registrovaní uživatelé v tis.	Zapojení do Portálu
Knihovna Akademie věd ČR	4	0 (31.7.-31.12.2014)
Národní knihovna ČR	24	0 (31.7.-31.12.2014)
Moravská zemská knihovna v Brně	20	0 (31.7.-31.12.2014)
Městská knihovna v Praze	171	0 (31.7.-31.12.2014)
Městská knihovna Kutná Hora	2	0 (31.7.-31.12.2014)
Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín	14	0 (31.7.-31.12.2014)
Národní lékařská knihovna	5	0 (31.7.-31.12.2014)
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích	19	0 (31.7.-31.12.2014)
Národní technická knihovna	20	0 (31.7.-31.12.2014)
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	10	0 (31.7.-31.12.2014)
CELKEM knihovny zapojené do PS CPK	289	

České knihovny a jejich registrovaní uživatelé (údaje z roku 2011)

V následující tabulce jsou knihovny rozděleny do několika kategorií, které jsou specifikovány dále v textu. Tabulka uvádí počet knihoven v dané kategorii, počet jejich registrovaných uživatelů i odhadované pořadí zapojení do CPK. Číslo v pravém sloupci (1-3) znamená číslo etapy pro zapojení do CPK.

Poznámka: V celkových součtech jsou zahrnuty i knihovny, které se zapojí v etapě 0, počet registrovaných uživatelů z obou tabulek tedy nelze sčítat!

Veřejné knihovny	Počet knihoven	Registrovaní uživatelé v tis.	Zapojení do Portálu
NK ČR a krajské knihovny	15	378	1 (1.1.2015-31.12.2015)
Knihovny působící ve městech 10 000 obyvatel a výše	133	589	1-2 (1.1.2015-31.12.2016)
Knihovny s provozní dobou 5 a více hodin týdně	1412	357	2 (1.1.2016-31.12.2016)
Knihovny s provozní dobou méně než 5 hodin týdně	3952	138	3 (1.1.2017-31.12.2019)
CELKEM veřejné knihovny	5512	1462	
Vysokoškolské knihovny	104	454	1-2 (1.1.2015-31.12.2016)
Knihovny zdravotnických zařízení	109	77	1-3 (1.1.2015-31.12.2019)
Knihovny AV ČR	62	18	1-2 (1.1.2015-31.12.2016)
Knihovny muzeí a galerií	236	29	1-3 (1.1.2015-31.12.2019)
Ostatní knihovny	77	61	1-3 (1.1.2015-31.12.2019)
CELKEM knihovny poskytující VKIS	6100	2101	

Školní knihovny	3896	1 243	Zvláštní projekt
-----------------	------	-------	------------------

Veřejné knihovny

Z hlediska zapojení do Portálu je možno je rozdělit do několika kategorií:

1. Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna a krajské knihovny - jedná se páteřní knihovny, které mají rozhodující vliv v oblasti svého působení. Zapojení do CPK se předpokládá v etapách 0-1 (poloprovoz a provoz) od 1.7.2014 do 31.12.2015.
2. Knihovny působící ve městech nad 10 000 obyvatel – jedná se zpravidla o knihovny s regionálními funkcemi, které z větší části spolupracují se Souborným katalogem ČR a jsou zapojeny do různých kooperačních aktivit. Zapojení do CPK se předpokládá v etapách 1-2 (provoz) od 1.1.2015 do 31.12.2016.
3. Knihovny s provozní dobou pro veřejnost v rozsahu 5 a více hodin – jedná se o knihovny zpravidla vybavené automatizovaným knihovnickým systémem. Zapojení do CPK se předpokládá v etapě 2 (provoz) od 1.1.2016 do 31.12.2016.
4. Knihovny s provozní dobou méně než 5 hodin týdně – jedná se o knihovny v malých obcích s omezeným personálním a technickým vybavením. Pro tuto oblast knihoven bude zřejmě v souvislosti se zapojením do Portálu nezbytná podpora technického vybavení a nastavení limitů provozní doby. Zapojení do CPK se předpokládá v etapě 3 (provoz) od 1.1.2017 do 31.12.2019.

Vysokoškolské knihovny – jedná se o knihovny s různou organizační strukturou (centralizované, dílčí knihovny fakult apod.), různé velikosti a významu. Základ tvoří knihovny veřejných vysokých škol (cca 23). Zapojení do CPK se předpokládá v etapách 1-2 (provoz) od 1.1.2015 do 31.12.2016.

Knihovny zdravotnických zařízení – knihovny působící v nemocnicích a dalších institucích ve zdravotnictví. Bude nutná diferenciac s ohledem úroveň technického a personálního zajištění.

Zapojení do CPK bude s ohledem na jejich různorodost rozprostřeno do etap 1-3 (provoz) od 1.1.2015 do 31.12.2019.

Knihovny Akademie věd ČR – knihovny a informační centra ústavů AV. Zapojení do CPK se předpokládá v etapách 1-2 (provoz) od 1.1.2015 do 31.12.2016.

Knihovny muzeí a galerií – jedná se o knihovny různé velikosti a významu. Jejich zapojení do Portálu by mělo být diferencované dle velikosti a s ohledem na úroveň technického a personálního zajištění. Zapojení do CPK bude s ohledem na jejich různorodost rozprostřeno do etap 1-3 (provoz) od 1.1.2015 do 31.12.2019.

Ostatní knihovny – široké spektrum knihoven zahrnující knihovny a informační centra státní správy (ministerstev, soudů apod.), výzkumných ústavů, ale také neziskových organizací. Do této kategorie spadají také velké ústřední knihovny, například Národní technická knihovna, Národní pedagogická knihovna, Parlamentní knihovna apod. Ve vztahu k zapojení do Portálu bude nutná diferenciace s ohledem na úroveň technického a personálního zajištění. Zapojení do CPK bude s ohledem na jejich různorodost rozprostřeno do etap 1-3 (provoz) od 1.1.2015 do 31.12.2019.

Školní knihovny – knihovny, které nejsou součástí systému veřejných knihovnických a informačních služeb. Jejich úroveň je velmi diferencovaná. Zapojení školních knihoven do Portálu bude nezbytné koordinovat s MŠMT a případně využít finanční zdroje ze strukturálních fondů.

Příloha 3: Zdroje zapojené do CPK

Příloha uvádí přehled zdrojů, které by měly být zahrnuty do centrálního indexu (CI) CPK.

Je evidentní, že kromě zdrojů, které bývají zahrnuty ve většině dnes nabízených CI, bude CPK zahrnovat velké množství lokálních zdrojů, které mají často specifický charakter.

Výčet zdrojů není konečný, do CPK budou postupně zahrnovány další zdroje a CI musí tyto extenze umožnit.

Zdroje jsou rozděleny do několika kategorií, v jejichž rámci jsou dále děleny na zdroje zahraniční a domácí. Předpokládáme, že zatímco zahraniční zdroje budou většinou zahrnuty (nebo snadno zahrnutelné) do klasických CI, domácí zdroje budou s ohledem na svůj specifický charakter i jazyk vyžadovat specifické zacházení a zřejmě i zařazení do lokální podmnožiny CI. Většina uvedených zdrojů by měla být zařazena do CI, který umožňuje rychlé vyhledání a získání výsledků. Pro zařazení méně významných zdrojů je třeba na „dohledání“ mít i možnost paralelního prohledávání.

Licencované plnotextové databáze - zahraniční
American Chemical Society (ACS)
AccessEngineering (McGraw-Hill)
ACM Digital Library
BioOne
EBSCO – Academic Search Complete
EBSCO – Business Source Complete
EBSCO - GreenFILE
EBSCO – kolekce e-knih
EBSCO – Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA)
Ebsco – Regional Business News (subdatabáze kolekce Business Source Complete)
EBSCO - SocINDEX
Ebsco – Wilson OmniFile Full Text Select
EBSCO – kolekce e-knih
ebrary
Emerald insight
IIMP FT – International Index to Music Periodicals FT
IOP Electronic Journals
JSTOR – různé kolekce
Knovel
Lecture Notes in Computer Science (Springer)
Literature Resource Center Reference Information (Gale)
Literature Online (ProQuest)
Music Online (Alexander Street Press)
Nature Archive 1997-2007
Oxford Music Online
Oxford Art Online
Oxford Reference Online (ORO)

ProQuest ABI/Inform
ProQuest Central
ProQuest Dissertations & Theses: The Sciences and Engineering Collection
SAGE Psychology Collection
Science Direct (Elsevier)
Springer Link (Springer)
Wiley Online Library
Licencované plnotextové databáze - domácí
Newton Media
E-knihy do každé knihovny
Licencované bibliografické databáze - zahraniční
ArticleFirst (OCLC FirstSearch)
Biological Abstracts
Biological Abstracts Archive (1987-2009)
EBSCO – Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA) – verze bez plných textů
EMBASE (Ovid)
Environmental Sciences & Pollution Management (PQ)
FIAF – International Index to Film Periodicals
GEOBASE (Ovid)
GeoRef (Ovid)
ISSN
LISA (CSA)
PapersFirst (OCLC FirstSearch)
ProQuest Technology Collection
RILM (EBSCO)
Scopus
Ulrichsweb
Web of Science (ISI) + Journal Citation Reports
Zoological Records Archive (1978-2009)
Volně přístupné plnotextové databáze - zahraniční
BioMed Central
Central European Journal of Social Sciences and Humanities
Directory of Open Access Journals - DOAJ
HighWire Press (Stanford University)
Directory of Open Access Repository – DOAR
Volně přístupné plnotextové databáze - české
Kohoutí kříž
Česká elektronická knihovna – Poezie 19. a počátku 20. století (ÚČL AV)
Volně přístupné bibliografické databáze - zahraniční
AGRICOLA Books
Bibliographie der deutschen Sprach-und Literaturwissenschaft

Bibliography of the Hebrew Book 1473-1960
ERIC
Index Translatonium
Open Grey
PubMed
LitDok (Bibliographieportal zur Geschichte Ostmitteleuropas)
Volně přístupné bibliografické databáze - české
Česká národní bibliografie
Knihopis.org
MZK – Česká a moravská periodika (báze PER)
NK ČR – ohlášené publikace (ISN)
NTK - ISSN
ÚČL AV – Bibliografie exilu
Autoritní / informace o osobách
abART
CLO – České literární osobnosti (ÚČL AV)
Český hudební slovník osob a institucí
Lexikon českých výtvarníků - Lexicon of Visual Artists
NK ČR - authority
Regionální osobnosti (Plzeň, Olomouc...)
VIAF
Volné EIZ - zahraniční
Britannica
CIA – the World Factbook
Wikipedia - English
Volné EIZ - české
Adresář knihoven ADR
Econlib – virtuální ekonomická knihovna
Portály obsahující informace o volně přístupných e-časopisech – Elektronická knihovna časopisů (EZB), seznam e-časopisů JIB e-časopisů JIB, případně zdroj, který by obsahoval pokud možno ucelenou informaci o dostupnosti licencovaných e-časopisů v knihovnách
Rejstřík AMGK (Multidata)
Theses.cz
Wikipedia - Česky
České článkové bibliografické – všeobecné (regionální atd.)
ANL
ANL+
ASEP - Evidence publikační činnosti (AV ČR)
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích - články
KK F. Bartoše ve Zlíně - články
KK Karlovy Vary - články
KK v Pardubicích - články

KK Vysočiny - články
KVK Liberec - články
Městská knihovna v Praze - články
MSVK Ostrava - články
MSVK Ostrava - Retrospektivní regionální bibliografie Frýdek-Místek
MSVK Ostrava - Retrospektivní regionální bibliografie Nový Jičín
MSVK Ostrava - Retrospektivní regionální bibliografie Karvinska
MSVK Ostrava - Retrospektivní regionální bibliografie Ostrava
MUNI - články
NK ČR – články
SKAT - články
SVK Plzeňského kraje - články
SVK Ústí n/L. - články
SVK v Hradci Králové - články
SVK v Kladně - články
VKOL - články
České článkové bibliografické databáze - oborové
Archeologický ústav AV ČR - články
Archeologický ústav AV ČR - články (Pražský hrad)
Česká geologická služba - Geologická bibliografie ČR
České přírodovědné bibliotéky – Biblioteka.cz
Databáze knih, článků ve sbornících a časopisech k životu a dílu T. G. Masaryka
Divadelní ústav – článková bibliografie
Evangelická teologická fakulta UK - články
GEOBIBLINE
Historický ústav AV ČR – bibliografie (2 db)
MŽP – Výběrová bb z oblasti životního prostředí
NFA – katalog (obsahuje i články)
NLK - Bibliographia Medica Českoslovac
Národní pedagogické muzeum a knihovna – katalog (obsahuje i články)
NPÚ – Bibliografie památkové péče
PrF UK – katalog (obsahuje i články)
ÚDU AV ČR - Česká umělecko historická bibliografie
Ústav mezinárodních vztahů - články
Ústav pro českou literaturu AV ČR - Bibliografie české literární vědy (1770 - 1945), (1961-), Retrospektivní bb české literatury 1775-1945 (kombinace s naskenovaným katalogem)
Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, Knihovna - články
Ústav územního rozvoje – databáze obsahují i články
Ústav státu a práva AV ČR – článková db CLAN (není volně přístupná)
ZPK – Česká zemědělská a potravinářská bb
Digitální knihovny a archivy - zahraniční
Arxiv.org
BIVIO - Biblioteca Virtuale On-Line (texts and images of humanism and renaissance)
CiteSeerX: Scientific Literature Digital Library

Digitální sbírky Österreichisches Nationalbibliothek (zejména ANNO - AustriaN Newspaper Online - Historische österreichische Zeitungen und Zeitschriften Online)
The European Library
Europeana
Gallica
Gutenberg
International Children's Digital Library
Michael: Multilingual of Cultural Heritage in Europe
Monasterium.net
The Online Books Page
The Online Medieval and Classical Library (OMACL)
Perseus Digital Library
Polska biblioteka internetowa
Śląska Biblioteka Cyfrowa
Zlatý fond SME
Digitální knihovny a archivy - domácí
Badatelna.cz
Bibliotheca Economica (VŠE)
Czech Digital Mathematics Library
Czech Medieval Sources on-line
Česká elektronická knihovna
Český sociálněvědní datový archiv (ČSDA)
Depositum
Digitální fotoarchiv – Masarykův ústav a Archiv AV
Digitalizovaný archiv časopisů ÚČL AV
Digitální knihovna ČZU v Praze
Digitální knihovna Poslanecké sněmovny (2 části)
Digitální knihovna VKOL
Digitální knihovna Arna Nováka
Digitální repozitář NTK
Digitální repozitář UK
DSpace digitální knihovny
E-knihovna MKP
Elektronická knihovna Národního ústavu lidové kultury
eSbírky
KNAV digitální knihovna
KNAV Webarchiv
Manuscriptorium
Kramerius – různé knihovny
Národní digitální knihovna
Národní úložiště šedé literatury
Registr sbírek výtvarného umění
Scriptum – digitalizované česká exilová a samizdatová periodika
Studijní digitální knihovna NTK

WebArchiv NK ČR
Zlatý fond českého ekonomického myšlení (VŠE)
Souborné katalogy - zahraniční
BIBSYS
COPAC
GBV - Gemeinsamer Verbundkatalog
IDS Basel/Bern
IDS Luzern
IDS Nebis
KVK - Karlsruher Virtueller Katalog
OLIS - Souborný katalog Oxfordské univerzity
Open library
Slovenská knižnica - katalogy a sbírky slovenských knihoven
Souborný katalog Lotyšska
Souborný katalog Litvy
Souborný katalog Itálie - SBN On-Line
Súborný katalóg periodík SR - SKP
WorldCat
Souborné katalogy - domácí
Centrální katalog UK
Kaliko
MEDVIK
SKAT – souborný katalog
Souborný katalog AV ČR
Souborný katalog ČR
Souborný katalog knihoven ČVUT
Souborný katalog Knihovny Univerzity Palackého
Souborný katalog Moravského zemského archivu Brno
Souborný katalog MUNI
Virtuální polytechnická knihovna - časopisy
Vysoké učení technické v Brně – souborný katalog
VŠE – souborný katalog
Katalogy - zahraniční
BN-OPALE PLUS - katalog, Bibliothèque nationale de France
British Library Integrated Catalogue
California Digital Library - The Catalog of the University of California Libraries (Melvyl)
LC Online catalog
Martynas Mazvydas National Library of Lithuania - katalog
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, Slovenija - katalog
National Library of Canada – AMICUS catalog
National Library of Medicine
National Library of Norway
Univerzitná knižnica v Bratislave (UKB) - lokálny katalóg

Katalogy - domácí
AMU – katalog hudební fakulty
Česká národní banka – katalog
Jihočeská univerzita - katalog
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích - katalog
KK F. Bartoše ve Zlíně - katalog
KK Karlovy Vary - katalog
KK v Pardubicích - katalog
KK Vysočiny - katalog
KNAV - katalog
Knihovna a tiskárna K. E. Macana
Knihovna J. Mahena - katalog
Knihovna Národního muzea - katalog
Knihovna spol. věd TGM - katalog
Libri prohibiti
Městská knihovna v Praze - katalog
MSVK Ostrava - katalog
Muzeum umění Olomouc - katalog
MZK – historické fondy
MZK – katalog
MZK – zahraniční knihovny
Národní filmový archiv - katalog
NK ČR – katalog (NKC)
NK ČR – katalog Slovanské knihovny (SLK)
NK ČR – katalog starých tisků (STT)
NK ČR – katalog knihovnické literatury (KKL)
NLK - katalog
NTK - katalog
NTM – katalog knihovny
Památník národního písemnictví - katalog
Parlamentní knihovna - katalog
Severočeská vědecká knihovna - katalog
SVK Plzeňského kraje - katalog
SVK v Hradci Králové - katalog
SVK v Kladně - katalog
Technická Univerzita v Liberci, Univerzitní knihovna - katalog
Uměleckoprůmyslové museum v Praze – katalog knihovny
Univerzita J. E. Purkyně - katalog
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Ústřední knihovna - katalog
Univerzitní knihovna Ostravské univerzity v Ostravě - katalog
Ústav mezinárodních vztahů - monografie
Ústav mezinárodních vztahů - periodika
Virtuální umělecká knihovna
VKOL - katalog
VŠCHT - katalog

Západočeská univerzita v Plzni, Univerzitní knihovna - katalog knih a seriálů
Zemědělská a potravinářská knihovna - Ústav zemědělské ekonomiky a informací - katalog
Vyhledávače - zahraniční
Google Book Search
Google Image Search
Google Scholar